

Voorwoord

Wie Maatje op Maat zegt, zegt ook Nabil Sahhar of “meneer Nabil”, zoals sommige studenten wel doen. Hij is de bedenker en vormgever van deze succesvolle voorziening die vijf jaar geleden begon als een project. Hij bracht een ploeg maatjes bijeen en zorgt nog altijd voor de koppeling met de studenten die een maatje nodig hebben.

Vijf jaar Maatje op Maat is een goede aanleiding om deze succesformule breder neer te zetten en aan de buitenwereld te presenteren. Maatje op Maat is nu feitelijk geen project meer, maar een ingeburgerd instituut binnen Landstede en inmiddels ook daarbuiten op andere scholen.

In onze steeds complexer wordende maatschappij moet je af en toe terug naar de menselijke maat. En daar zijn onze maatjes een meer dan goed middel voor. Die bijzondere ervaringen willen we graag delen met zoveel mogelijk mensen. In dit boek laten wij beelden zien. Zowel maatjes als studenten vertellen openhartig aan Mathilde van der Veen hoe hun leven is gelopen en wat zij daarin hebben meegemaakt. Die verhalen zijn indringend, laten je niet los en soms lopen je de koude rillingen over de rug, als je leest wat mensen hebben moeten doorstaan in het leven. Ervaren volwassenen, gepokt en gemazeld door het leven zelf, zetten zich in om - meestal jonge - studenten en leerlingen bij te staan. Een geweldige aanvulling op wat coaches en mentoren al doen in de school. Een concept dat overal elders toepassing kan vinden.

In een gesprek met Nabil Sahhar, Henk van der Mark, Gemma Streep en Brechje van de Vegte tekenden we op hoe Maatje op Maat tot stand kwam, wat de ideeën erachter zijn en hoe het nu loopt. Nabil, de motor van alles, komt ook afzonderlijk aan het woord. En dan zijn er de dertien interviews met de maatjes en de studenten. Als directielid van het Thomas a Kempis college (maakt deel uit van Landstede), was ik al bekend met Maatje op Maat. Naast mijn schoolleven ben ik een verwoed fotograaf en om die reden werd ik gevraagd de foto's te maken. Dat was op zich al een geweldige ervaring. Niet iedereen vindt het een geweldig idee om gefotografeerd te worden, maar de bereidwilligheid was groot. Ook die fotomomenten waren indringende ontmoetingen, zeker omdat ik de verhalen al had gelezen. Twee studenten staan onherkenbaar op de foto. We hebben die keuze van hen gerespecteerd. Misschien maakt hun verhaal duidelijk waarom ze die keuze hebben gemaakt.

De fotografie is uitgevoerd in grijstinten, sober maar wel vol nuances. De kleur wordt door de verhalen zelf aangebracht in dit boek. Christiaan Dollen, student van Landstede Vormgeving & Entertainment, tekende voor de prachtige vormgeving.

Stralende Bronnen laat zich lezen als een bundel verhalen, maar misschien lees je het wel in één adem uit!

Pierre Pinkse

Nabil

Brechje

Gemma

Henk

Gemma Streek is een maatje van Maatje op Maat, gepensioneerd en één van de docenten van het eerste uur binnen Landstede die zich bezighield met interculturalisatie. Henk van der Mark behoort tot dezelfde groep pioniers, is al jaren werkzaam als beleidsadviseur en richt zich met name op specifieke doelgroepen binnen Landstede en op de ontwikkeling van identiteit. Nabil Sahhar is coördinator van Maatje op Maat en de motor achter deze voorziening. Brechje van de Vegte is trajectbegeleider en psycholoog bij het Trajectbureau waarvan Maatje op Maat een product is. Zij is tevens sparringpartner van Nabil. Vanuit hun eigen achtergrond vertellen deze vier mensen over de positie, de resultaten en de kansen van Maatje op Maat voor de samenleving.

'Maatje op Maat houdt leerlingen op school en verbindt leefwerelden en culturen.'

“Het aantal voortijdig schoolverlaters is hoog. Bij het pakket aan maatregelen om schooluitval te voorkomen, richt men vooral de pijlen op het onderwijs. Terwijl de oorzaken eerder buiten de school liggen”, vertelt Nabil. “Daar waar het onderwijs geen bereik heeft, liggen de meeste problemen van de jongeren. Ik heb het initiatief genomen om de oplossingen in de samenleving te zoeken. Met het idee mentoren een verlengstuk van zichzelf te geven onder het motto ‘it takes a village to raise a child.’”

Verbinding

Toen Maatje op Maat vijf jaar geleden startte, was de nood het hoogst onder allochtone leerlingen. Met het idee van het verlengstuk ging Nabil rondbellen en recepties bezoeken van collega’s die met pensioen gingen, zoals Gemma. Gemma heeft haar hele leven al een grote passie voor multiculturaliteit, ontwikkeld vanuit de opvoeding die ze genoten heeft en de interesse die ze heeft ontwikkeld. Als docent heeft ze haar

sporen verdiend met het werken met allochtone leerlingen. Nabil: “Ik zag collega’s vertrekken die hun talenten met zich meenamen. Tegelijkertijd zag ik een verspilling van het talent van jongeren wiens leven nog niet op de rails stond en wiens zelfbewustheid was gedaald. Sommige leerlingen waren jarenlang op school hun talent aan het ontdekken. Ik heb de onbenutte kracht van jongeren verbonden aan de krachten die docenten meenamen. Het verlengstuk legt de verbinding tussen onderwijs en maatschappij. Het is fantastisch dat een deskundig en inspirerend oud-docente als Gemma op deze manier een vervolg kan geven aan haar loopbaan.” “Op mijn beurt was ik dolblij dat Nabil de coördinator werd van Maatje op Maat”, herinnert Gemma zich. “Hij heeft een groot hart en een grote interesse en deskundigheid op het gebied van intercultureel werken door zijn persoonlijke levensgeschiedenis en ervaring in een internationale onderwijsgemeenschap. Hij kan zich goed bewegen tussen leerling, docent, management en samenleving.” Henk was eerst als docent omgangskunde en maatschappijleer betrokken bij de interculturalisatie in het onderwijs. “Vanaf de Molukse treinkapingen eind jaren zeventig ben ik bezig met

allochtonenbeleid”, vertelt hij. “We hadden leerlingen op school die familie waren van de betrokkenen bij de kaping en die werden vernederd. Op school kwamen heel ernstige vragen aan de orde. We hadden als docenten veel tijd nodig om de neven, nichten, soms broers en zussen van de kapers in onze spreekkamers te troosten. We hadden hiervoor nog geen beleid, dus we stoeiden met de vraag hoe we dit moesten aanpakken. Met een paar docenten, waaronder Gemma, zijn wij allerlei projecten gestart om schooluitval onder allochtone jongeren te voorkomen en integratie vorm te geven. Dat kostte extra docenten en langere leerperiodes, dus ontzettend veel geld. De overheid ging dit gelukkig steeds meer faciliteren en dwong het onderwijs om samen te werken, zodat leerlingen zo goed mogelijk konden doorstromen of overstappen. Omdat ik ondertussen wist hoe je moest samenwerken, convenanten moest sluiten en aan geld moest komen, kwam ik steeds meer terecht in de rol van beleidsadviseur.” In deze functie heeft Henk de ideeën van Nabil verankerd die ten grondslag lagen aan Maatje op Maat.

Kracht

Brechje werd al in de begintijd door Nabil gevraagd om met hem samen te werken. “Ik heb direct ja gezegd”, vertelt Brechje. “Nabil heeft vaak nieuwe ideeën. Ik kan soms kritisch zijn en dat is goed, want daardoor denken we door over zijn ideeën. Verder schrijf ik de rapportages, regel de

vergaderingen, coördineer de trainingen voor de maatjes en begeleid ik als begeleider en psycholoog studenten met hun loopbaan en problemen.” “Onze relatie is die van amateur en professional”, vult Nabil aan. “Ik ben de amateur, werk vanuit mijn intuïtie. Brechje is de professional, de deskundige die mijn ideeën kan verankeren en verbinden. Ik kan vliegen en Brechje geeft mij de sturing die ik nodig heb.” Brechje en Nabil werken allebei vanuit de praktijk. Dat is hun inspiratiebron en hun kracht. Ze staan dichtbij de leerlingen, de mentoren, de

‘Ik kan vliegen en Brechje geeft mij de sturing die ik nodig heb.’

organisatie en de maatschappij. Bij calamiteiten is Nabil 24 uur per dag bereikbaar. Inmiddels zijn er zeventig maatjes, die allang niet meer alleen uit het onderwijs afkomstig zijn. Al in de begintijd meldden zich ook mensen uit het bedrijfsleven en de ambtenarenwereld aan. De werving gebeurt door Nabil. Hij heeft ook partners gezocht bij diverse serviceclubs en netwerkorganisaties. Het criterium is de betrokkenheid van het maatje, gebaseerd op levenservaring. Nabil kent elk maatje persoonlijk, zodat hij weet waar ieders kracht zit. Brechje: “Vanuit het Trajectbureau of via een mentor wordt een leerling aangemeld bij Nabil. We leggen de situatie uit en geven aan wat voor soort maatje er nodig is. Nabil zoekt dan iemand die geschikt is en verzorgt de koppeling. De regie ligt bij de trajectbegeleiders, die zorgen dat alle betrokkenen contact hebben met elkaar. In de praktijk is dat wel eens lastig. Mentor en maatje weten elkaar niet altijd te vinden of maatjes zoeken hun weg in de organisatie buiten de trajectbegeleider om. We hebben hiervoor geen

strakke procedures, hoewel we sinds een jaar een handboek hebben.” Werden maatjes in het begin alleen gekoppeld aan vluchtelingen en migrantenjongeren, de meeste studenten die zich nu aanmelden, zijn autochtoon. Zij hebben soms psychische problemen, krijgen geen steun van hun ouders, wonen op zichzelf maar hebben geen idee wat daarbij komt kijken of hebben ondersteuning nodig op het gebied van rekenen, taal en ordenen.

Groei en bloei

“Maatjes hebben de langste adem en mogen het meeste incasseren”, vindt Nabil. “Het komt voor dat een maatje voor de derde keer op een leerling wacht die niet komt opdagen voor een afspraak. Zelfs na die derde keer houden we vertrouwen in de leerling. Sommige leerlingen moeten leren hun afspraken na te komen. Het is mijn taak om ze dat te leren. Maatjes worden soms blootgesteld aan schrijnende gevallen. Wij laten ze daarin niet alleen staan en helpen ze met het aangeven van grenzen. We halen de maatjes binnen, maar we moeten ze ook zien te houden. We bieden ze daarom intervisie en trainingen aan en stimuleren ook de onderlinge informele contacten, zodat ze elkaar kunnen benaderen voor informatie”.

De relatie maatje-student is uniek. Een maatje is geen mentor, geen docent, geen ouder en geen hulpverlener. Een maatje is iemand die er onvoorwaardelijk en belangeloos is voor een leerling. Maatje op Maat is ook een

‘Als er vertrouwen is, mag je in elkaars rugzak kijken en kun je een heleboel uitwisselen.’

instrument bij integratie. Tussen onderwijs en bedrijfsleven, tussen onderwijs en samenleving, tussen jong en oud, tussen allochtoon en autochtoon. Zoals Gemma het verwoordt: “Het is een mooie samenwerking waarin bewust en onbewust wordt gewerkt aan de groei en bloei van de mens die de toekomst heeft. Dat is wederzijds, want ik win er ook heel veel mee. Ik las ooit de prachtige zin: ‘Je hoeft je land niet te verlaten om de wereld te leren kennen’. Ik win dat die ander mij vertrouwt en dat die ander werelden voor mij opent vanuit het hoofd en uit het hart. Hoewel ik graag reis, zijn dit toch werelden die ik niet ken, omdat ik niet in dat leven heb geleefd.”

Bagage

Nabil vult aan: “Ik zie dat als een koffer. Ik ben ook in zekere zin gevlucht en in Nederland terecht gekomen en ik sleep een koffer mee met alle goede dingen en minder goede dingen.

Als ik terugblik naar mezelf, zie ik een koffer die te lang op zolder heeft gestaan. Ik durfde hem niet te openen en mijn omgeving heeft dat ook lang niet toegestaan. In mijn werk moeten de jongeren erkenning en herkenning zien: je bent er, je bent welkom en wij zien jou. Ik zie het als mijn taak om die ruimte te creëren, maar ook om mensen hun koffer te laten openen.”

Gemma noemt het de rugzak. “Als er vertrouwen is, mag je in elkaars rugzak kijken en kun je een heleboel uitwisselen. Vaak hebben leerlingen het gevoel dat jij het

als volwassene beter weet en dat zij niks in de aanbieding hebben. Ze denken dat ze niks en niemand zijn en als het ware als een baby in deze samenleving moeten beginnen. Als ik afscheid neem van een leerling, word ik bedankt. Maar ik bedank altijd terug met de vraag: wat denk je dat ik eraan beleefd heb? Ik krijg altijd, echt altijd, heel veel van de leerlingen.”

“Dat sluit mooi aan bij de visie van Landstede”, zegt Henk. “Landstede gaat voor waarden-vol leren, leven en werken. Niet alleen voor waardenvol onderwijs, nee, ook voor dat leven dus. Eén van de kernwaarden is ‘de ontmoeting met elkaar’, dat is een hele oude waarde. Maar wat doen we ermee? Het is niet alleen een kwestie van geven, ook van nemen. Het is een wisselwerking. Maatjes helpen leerlingen op het spoor van zingeving. Ze stellen wat voor. Ze hebben levensverhalen waarbij de waarom-vraag altijd in beeld is: waarom is mij dat overkomen, waarom ik, wat heb ik gedaan? We hebben leerlingen die getraumatiseerd zijn door oorlogen of verwaarlozing. Voor mij is Maatje op Maat een voorbeeld hoe Landstede haar vijf kernwaarden praktisch uitdraagt. We kijken heel nadrukkelijk naar de relaties tussen mensen. Dat is de zachte kant, de waardenvolle kant. Bij Maatje op Maat staat constant de relatie centraal. Jij en ik. Ik en jij. Een leerling is geen ‘het’, maar jij... met een hart, een hoofd en een wil. Zet hem op zijn benen en laat hem emanciperen. Groeien en bloeien, dat is waarom Landstede bestaat.”

Waarde

Maatje op Maat werkt vraaggestuurd en staat open voor alle deelnemers van Landstede. De jongste deelnemer is veertien, de oudste 57 jaar. Maatje op Maat is een voorziening geworden die is ingebed in Landstede, die blijft groeien en die samenwerking en verbinding zoekt met vo, mbo, hbo en ook met andere ROC's. Maatje op Maat is gericht op kansen, strategisch en persoonlijk. Henk: “Besef dat als deze voorziening er niet was geweest, het aantal schoolverlaters van deze school in vijf jaar waarschijnlijk met 250 was verhoogd. Dat is een heel hard succescriterium. Alles zit in Maatje op Maat: beroepsopleidend, leren leren, loopbaanontwikkeling, zingeving, politieke en sociale vragen.”

Voor Gemma is het heel belangrijk dat een mens regie over zijn leven (her)vindt, zichzelf getalenteerd voelt, zich iemand vindt en zijn leven zinvol vindt. “Ik zeg tegen mijn leerlingen: Je hebt alles in je, je wist het niet, er waren trauma's, problemen, maar nu kijk je onbevangen de wereld in en doen je stappen ertoe, je hebt een doel en je hebt tools. Alles in je levensrugzak is van waarde.”

Brechje vindt het een succes dat Maatje op Maat nog steeds groeit. “Dat is aan Nabil te danken. Hij geeft steeds nieuwe energie. De uitbreiding naar andere scholen is een kans om deze voorziening nog beter in te bedden in de maatschappij”, aldus Brechje.

Nabil ziet zichzelf op het snijpunt tussen idealisme en professionalisme. “We doen ons best, maar het is aan de student zelf om zijn leven weer in handen te pakken. We vergroten de kansen van de jongeren, we dragen bij aan participatie. We benutten de talenten van mensen, zowel van jongeren als volwassenen. Ik zie veel bereidheid van mensen om zich in te zetten en ik ervaar veel goodwill. Ik heb een grote mate van idealisme. Daarom blijf ik de samenleving uitnodigen een bijdrage te leveren aan Maatje op Maat..”

Het eerste verhaal van Maatje op Maat is het verhaal van Nabil Sahhar, oprichter en coördinator van Maatje op Maat. “Van mijn roeping heb ik mijn beroep gemaakt en in mijn beroep vervul ik mijn roeping”, zegt Nabil. Voor de leerlingen is hij meneer Nabil, een vaderfiguur die helpt en bemiddelt en die vooral aandacht heeft voor iedereen. Voor de maatjes is hij een persoon die dag en nacht bereikbaar is en die vanuit zijn professionaliteit en zijn aandacht voor de mens alle kansen en talenten aan elkaar verbindt. “Ik ben een professional die put uit persoonlijke ervaring, die het beste wil voor iedereen, uit liefde en betrokkenheid”, zo omschrijft Nabil zichzelf. “Van architect, ben ik architect van menselijke relaties geworden. Nabil betekent nobel. Ik streef ernaar om Nabil te zijn.”

Nabil Sahhar, een ontheemde olijfboom vol compassie

‘Als je je hart opent, krijg je contact.’

Als Palestijn ben ik een product van de bezetting. Ik ben geboren in Jeruzalem, heb architectuur gestudeerd in Griekenland en Engeland en heb dat vak gedoceerd aan de universiteit in de West Bank in het bezette gebied in Israël. Ik voelde me in mijn werk echter zo klem gezet dat ik naar een vrij land ben gevlucht. Omdat ik in Engeland mijn Nederlandse vrouw heb leren kennen, is Nederland mijn vrije land geworden. Mijn eerste baan was bij een gerenommeerd architectenbureau in Amsterdam. De Griekse kolommen en arcades tussen poppodium Paradiso en zalencentrum De Balie komen van mijn tekentafel. Dat was mijn laatste werk voor ik het onderwijs in dook. Op de Internationale School in Eerde heb ik tien jaar gewerkt, samen met mijn vrouw Truus. De eerste drie jaar als huisouder, daarna als leraar en hoofd internaat. In 1999 kwam ik als docent wiskunde bij Landstede terecht. Zowel op de Internationale School, met de meeste bevoorrechte kinderen van onze wereld, als in de Internationale Schakelklas van emigranten,

vluchtelingen en ontheemden, stond het kind voor mij centraal. Het beeld was compleet, een rijke ervaring.

Liefde

Ik zie mezelf als een ontheemde olijfboom die zijn heil heeft gezocht in Nederland. De mens ziet alleen de boom en vergeet meestal de wortels. Ik probeer juist in mijn werk die vergeten culturele achtergrond op de agenda te zetten. Interculturalisatie is oprechte interesse in elkaars achtergrond, in elkaars wortels. In mijn leven, dus ook in mijn werk, staat mijn liefde voor mensen centraal. Bij alles wat je weggeeft, houd je zelf wat minder. Maar bij alle liefde die je geeft, krijg je meer liefde terug. Liefde betekent voor mij actieve betrokkenheid, het beste willen voor de ander en de kracht van de ander vinden. Ik heb in mijn leven meerdere keren meegemaakt dat ik vreemd was in een nieuw land. Steeds weer ondernam ik een zoektocht naar een sociaal netwerk. Op het goede moment ben ik altijd de juiste mensen tegengekomen. Dat komt niet door het lot, maar door de liefde, de betrokkenheid die ik uitstraal. Als je je hart opent, krijg je

contact, dan gebeurt het. In mijn leven heb ik mijn maatjes gehad, mensen die een tijdje met me meeliepen en me hielpen om mijn leven op orde te krijgen. Ik heb een periode gehad waarin ik niet gezien werd, waarin ik geen ruimte kreeg. Ik kroop in mijn schulp, werkte om brood op de plank te krijgen, had pijn om mijn onbenutte talent en vond mezelf zielig. In die periode keek ik steeds naar mijn ongeopende koffer. Ik hield hem zelf dicht en de intolerantie van mijn omgeving zorgde ervoor dat de koffer lang gesloten bleef.

Eigen bron

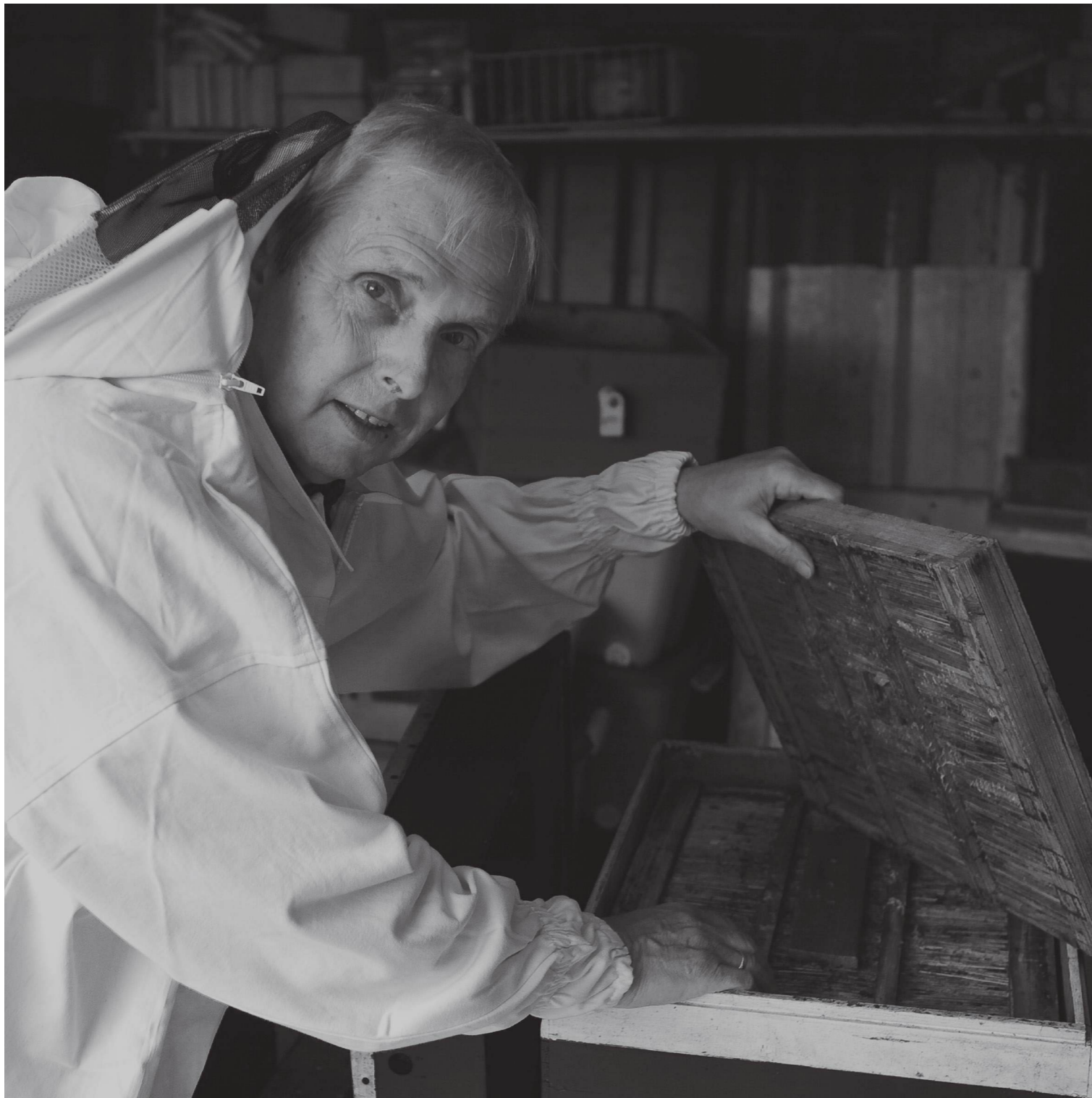
Als nieuwkomer moet je harder werken voor erkenning. In mijn baan als coördinator van Maatje op Maat heb ik ruimte en voel ik me een volledige speler. Mijn koffer is geopend. De kracht van de ontmoeting is in mijn werk altijd aanwezig. Ik voel de energie en ik bewerkstellig die zelf binnen Maatje op Maat. Ik werk vanuit mijn intuïtie. Ik ben met Maatje op Maat begonnen toen ik het begrip mentoring nog niet kende, zonder geld en zonder plan op papier. Ik put uit mezelf, uit mijn eigen bron. Dat is een oneindige bron van sturing, ideeën en creativiteit. Daarbij val ik vaak terug op mijn naam. Nabil betekent nobel en ik streef ernaar om Nabil te zijn. Ergens is een absoluut geweten. Mensen hebben een subjectief geweten. Om bij dat absoluut geweten te komen, heb je persoonlijke en innerlijke groei nodig. En daar wil ik altijd aan blijven werken.

‘Interculturalisatie is oprechte interesse in elkaars achtergrond, in elkaars wortels.’

Hoewel Maatje op Maat een instrument is tegen schooluitval, zorgt het vooral voor integratie. Dat is belangrijk in onze verharde samenleving. Ik heb drie oorlogen meegemaakt, waarin gesmacht werd naar vrede. Ik leef nu in een vreedzaam land, maar mis de maatschappelijke vrede. Er is nog veel werk te doen. Als ik iemand heb geholpen, blij heb gemaakt, voel ik me gelukkig. Rijdend naar huis komen de tranen van geluk, dat overkomt me vaak als ik iets moois beleef. Elke ontmoeting is voor mij van waarde. Mijn professionaliteit en mijn persoonlijkheid matchen goed in mijn werk.

Stralende bronnen

Dit boek hadden we kunnen uitbesteden. Maar we hebben bewust gekozen om het samen met mensen te maken die hieraan vrijwillig wilden meewerken. Niet vanwege de kosten die we daarmee besparen, maar om de aanwezige talenten te benutten. We hebben krachten aan elkaar verbonden op elk niveau; een student, een vrijwilliger en een collega. Vanuit deze betrokkenheid is dit mooie resultaat ontstaan: “Stralende bronnen, verhalen van Maatje op Maat”. Ik hoop dat dit boek jongeren uitnodigt hun koffer te openen en hun plaats in de samenleving in te nemen. En dat wij met z’n allen jongeren de ruimte bieden om hun koffer te openen. Dan heb ik voldoening in mijn roeping.

Mijn ouders hadden vroeger een melkzaak. Op mijn vijftiende was ik melkboer en reed ik op een SRV-wagen. Mijn vader is overleden toen ik zestien was. We hadden geen tijd voor verdriet. Twee jaar na zijn dood gingen mijn broer en zus de deur uit en vanaf dat moment heb ik de zaak gerund. Dat heb ik achttien jaar gedaan. Toen ik meer tijd wilde voor mijn jonge gezin, ben ik conciërge geworden.

Jan Hageman, oud-conciërge

‘Je kunt leerlingen beter helpen als ze veel loslaten over zichzelf.’

Ik ben in 1944 geboren en op jonge leeftijd werkte ik al als melkboer in de zaak van mijn ouders. Toen mijn vader overleed, was het logisch dat ik hun melkzaak overnam. Mijn moeder kon het bedrijf niet alleen runnen. Als melkboer maakte ik lange dagen en was ik weinig vrij. In het begin van ons huwelijk werkte mijn vrouw met mij mee. Maar toen er kinderen kwamen, was dat moeilijk te combineren. Het werk begon me zwaar te vallen en ik wilde meer tijd voor mijn gezin. Ik kon een baan als conciërge krijgen bij -toen nog- de Factor en heb de zaak van de hand gedaan.

Wat heb ik een wereldbaan als conciërge gehad! Elke zaterdag was ik vrij en op school kon ik mijn dagen indelen zoals ik zelf wilde. Ik zorgde voor alles: het onderhoud, de schoonmaak, de orde en de veiligheid. Ik vond het belangrijk dat iedereen het naar de zin had op school. Leerkrachten moesten goede koffie, schone toiletten en gezellige lokalen hebben. Leerlingen moesten met plezier naar school gaan. De school werd groter en groter en er is in de loop van de tijd veel veranderd. Zo was er in mijn tijd nog geen beveiliging en als er een inbraak was, werd ik als eerste

gealarmeerd. Ik heb vaak midden in de nacht in mijn uppie bij school gestaan als er was ingebroken. Zonder angst, dat speelde toen nog niet. Ik was de oren en ogen van de organisatie. Zowel leerlingen als leerkrachten deden hun verhaal bij mij en soms speelde ik informatie door naar de directie. Niet om te klikken of te roddelen, maar om de directie te laten weten wat er speelde, zodat ze rekening konden houden met wat er leefde. Ik merkte dat mijn informatie werd opgepakt.

Leerlingen staan tegenwoordig anders in hun studie of werk als wij vroeger, vind ik. Bij de bakker waar mijn vrouw werkt, hebben ze stagiaires van de bakkerschool. Een jongen was 's ochtends nog maar een paar uur aan het werk en zei al dat hij niet wist of hij de dag wel vol zou maken. Hij vond het werk wel erg zwaar. Dan vraag ik me af of dat nou in de opleiding of in de opvoeding zit. Als je tuinman wilt worden, weet je dat je schoffelen en spitten moet. Je moet dan niet zeggen dat je dacht dat je alleen maar door het park hoefde te lopen.

Luisterend oor

Als conciërge heb ik altijd veel contact met leerlingen gehad. Ik merkte het op als leerlingen niet goed in hun vel zaten. Dan ging ik naar ze toe, vroeg wat er aan de hand was en kreeg hun

verhalen te horen. Sommige leerlingen kwamen geregeld bij me koffiedrinken om even tegen me aan te praten.

Ik luisterde, oordeelde niet, en dat stelden ze op prijs.

Ze vertelden me over hun thuissituatie, hun passies, hun problemen, hun verdriet om overleden ouders. Ik merkte

het op als ze verdrietig waren of buiten de groep lagen. Ik kon hun problemen niet oplossen, maar wel meevoelen met hun verdriet of zorgen. Ze vonden bij mij een luisterend oor.

Wat ik het belangrijkste vond in mijn conciërgewerk, was dat een leerling zich prettig voelde en graag naar school

ging. En dat ik op tijd kon inspringen als ik zag dat het niet goed ging. Ik had wel eens gesprekken, waarvan ik op die momenten dacht: “Goh, waar zit ik nu toch over te praten?”

Zoals met een jongen die heel goed kon basketballen, maar geen familie en weinig vrienden had om over zijn sport te praten. Ik vroeg hem dan altijd hoe het met de sport ging, maar ook hoe het met hem zelf ging. Of een gesprek met een meisje dat zwanger was. Ze was heel blij met haar zwangerschap. Ik vroeg haar wat haar moeder ervan vond. Ze vertelde dat ze had gezien hoe haar moeder werd verkracht en hoe daarna haar hoofd werd afgehakt. Wie houdt op school rekening met een dergelijke achtergrond als een leerling niet komt opdagen of fraudeert?

Mensen en natuur

Toen ik stopte met werken, werd waardering uitgesproken over de manier hoe ik mijn werk heb ingevuld. Maar toen ik aangesproken werd door Nabil om maatje te worden, begreep ik eerst niet waarom ik dat zou moeten doen. Toch

wilde ik het contact met jonge mensen niet verliezen. Ik ben gewend om met mensen om te gaan, als melkboer al. Tot voor kort ben ik altijd betrokken geweest bij de voetbalvereniging van Berkum. Ik heb als trainer aan de wieg gestaan van het eerste elftal en ben later scheidsrechter geworden. Nu zoek ik mijn ontspanning

vooral in de natuur. Ik heb een volkstuintje, houd kassen met bijen en ben actief betrokken bij het Overijssels Landschap, waar ik help met het knotten van wilgen en het snoeien van bomen en struiken. Ik doe graag wat voor de mensen en de natuur.

Ik ben maatje van twee jongens geweest. Ze kwamen beide uit Angola. Met Dario heb ik geen contact meer, omdat hij na een aantal afspraken niet meer kwam opdagen. En van Claudio heb ik afscheid moeten nemen toen hij terug moest naar Angola. Op zes weken na was hij niet lang genoeg in Nederland om een permanente verblijfsvergunning te krijgen.

Dario

Dario woont met zijn zus en zusje in een flat. Ze hebben weinig geld om van rond te komen, doen hun best om

daarvan te leven, maar dat lukt niet altijd. In dat soort gevallen houd ik mijn hart vast, want de verleiding is voor hen groot om in de criminaliteit te belanden. Omdat Dario in een andere stad woont, was het altijd lastig om wat af te spreken. Toch heb ik erg mijn best voor hem gedaan. Ik heb een stageplek voor hem geregeld en via een kennis een fiets aan hem gegeven. Daar was hij heel blij mee. Ik heb nu al een paar maanden niks van hem gehoord en dat vind ik jammer. Met Sinterklaas en kerst wilde ik hem wat geven, maar op de afspraken die ik in die periode met hem maakte, kwam hij niet opdagen. Ik ben een paar keer voor piet snot op school gekomen. Niet alleen was dat zonde van mijn tijd, ik kreeg ook negatieve reacties te horen op school. Oud-collega's zagen mij lopen, wisten dat ik een afspraak had met Dario en merkten dat ik voor niks op hem stond te wachten. Ik vond dat heel onplezierig. Het lukt me niet om contact met Dario te krijgen en ik heb tegen zijn trajectbegeleider gezegd dat ik graag verneem of hij nog belang bij mij heeft. Het is een zelfstandige jongen, dus het kan goed zijn dat hij zich redt zonder mij. Als dat het geval is, zou ik het graag formeel willen afsluiten met Dario.

Claudio

Claudio komt ook uit Angola. Het is onbekend wat er met zijn ouders is gebeurd. Met zijn zus is hij naar Nederland gevlucht, alleen kwam zij zo'n anderhalve maand eerder in Nederland dan hij. Hij heeft bij zijn zuster en zwager gewoond. Claudio is een heel goede voetballer en ik heb een

paar keer bij hem gekeken. Ik fietste veel met hem rond. Via een kennis heb ik ook voor hem een fiets geregeld. Zowel fietsend als wandelend heb ik veel gesprekken met hem gehad over zijn studie, over voetbal en over Nederland. Hij studeerde informatica en ik had daar helemaal geen verstand van. Claudio was gek met me. Op een gegeven moment zag ik hem steeds in hetzelfde trainingspak lopen, ook in de winter. Ik zei: “Het wordt koud. Je moet je dikker kleden.” Maar hij had niks anders. Ik heb twee zoons en eentje woonde toen in Ierland. Ik ben zijn klerenkast ingedoken en heb wat kleding gepakt voor Claudio. Mijn vrouw heeft gezorgd voor een tas met eten. Ik voelde de waardering en daar heb ik als maatje m'n voldoening van.

Claudio stotterde heel erg. Zo erg, dat van de drie kwartier die ik met hem praatte, hij zich drie minuten effectief kon uitdrukken. Dat vond ik heel lastig, dus ik ben naar Nabil gegaan en heb hem gevraagd wat we konden doen. We hebben toen stottertherapie voor hem geregeld, op kosten van de school. De eerste keren ben ik met hem mee gegaan, daarna ging hij alleen. En het hielp, hij kon steeds beter zijn zinnen uitspreken. Ik vind het heel jammer dat we dit niet eerder voor hem konden regelen en dat hij dit niet langer kon doen. Want een paar maanden later kreeg hij te horen dat hij weg moest uit Nederland. Hij was hier toen vier jaar, maar voor het generaal pardon kwam hij zes weken tekort. Ik had gekeken naar een voetbalwedstrijd van hem. Het was neerslachtig weer: mistig en koud. Toen hij was uitgevoetbald, vertelde hij me dat hij over een paar dagen

het land uitmoest. Dat was een naar moment, het kwam zo abrupt. We hebben elkaar een hand gegeven en dat was het. Dit heeft mij zeer gedaan. Hij was een jongen met wie ik een band aan het opbouwen was. En hij was hier een toekomst aan het opbouwen. Af en toe ga ik langs bij zijn zuster om te vragen hoe het gaat. Ik krijg altijd te horen dat het goed met hem gaat en dat hij zijn studie weer heeft opgepakt. Maar ik geloof het niet. Ik denk dat Afrikanen vaak zeggen dat het goed met ze gaat en dat het moeilijk blijft om te achterhalen hoe het écht met ze gaat. Het helpt als leerlingen veel los laten over zichzelf, dan kun je ze beter helpen.

Maatje zijn

Ik vind het fijn om er te zijn voor iemand die in Nederland geen achtergrond heeft, die tegen de muur staat en het niet meer weet. Om er gewoon voor iemand te zijn. Ondanks mijn teleurstellingen weet ik dat ik het als maatje goed heb gedaan. Als er een nieuwe leerling komt, wil ik er weer tijd insteken. Maar ik wil wel dat de jongelui zich realiseren dat de maatjes veel tijd aan ze besteden en dat ze daarmee zorgvuldig moeten omgaan. Als ik een probleem heb, bespreek ik het met Nabil en dan verwacht ik dat Landstede het probleem voor mij oplost. Laat Landstede blijven zorgen dat wij hier kunnen zitten en dat we een kopje koffie kunnen drinken. Met de organisatie wil ik me niet bemoeien. Het gaat mij om de leerlingen. Ik wil alleen maar maatje zijn.

Na het interview is Jan naar de school van Dario gegaan en heeft hem daar getroffen. Dario was blij om Jan te zien, want hij heeft meermalen geprobeerd hem te bellen. Door een misverstand is dat niet gelukt. Inmiddels hebben Jan en Dario weer intensief contact. Een week na het interview is Jan gekoppeld aan zijn derde leerling, een Nederlandse jongen. Jan is, zoals hij het zelf zegt, de bewuste stok achter de deur om zijn studie te halen.

Mijn doelstelling is het halen van een diploma. Daarna wil ik een goede baan vinden en een gezin opbouwen. Ik vind het belangrijk om voor een gezin te kunnen zorgen. Als alles goed gaat, wil ik misschien wel een beetje beroemd worden. Mijn droom is een eigen bedrijf, iets met kleding of misschien word ik makelaar. Ik wil echt alles doen om een eigen bedrijf te krijgen. Wel op een goede manier, ik wil geen gekke dingen doen, ik wil werken voor mijn geld. Ik wilde altijd voetbalcoach worden, maar vanwege mijn hartproblemen zal dat helaas niet lukken.

Dario Adao Andre, student tussen twee opleidingen

‘Het moet een keer lukken met mij.’

Ik kom uit Angola en ben twintig jaar. Mijn vader heb ik nooit gekend en ik weet niet veel van hem. Met mijn moeder en twee zussen zijn wij negen jaar geleden gevlucht vanwege de burgeroorlog in ons land. Onze wijk was aangevallen en we konden daar niet meer blijven. Een man heeft ons geholpen om te vluchten met de boot. Er zaten veel mensen op de boot. Ik heb de oceaan niet gezien, want ik ben binnen gebleven. Ik was elf jaar en vond het allemaal heel raar. Ik snapte niet waarom we op die boot zaten. Mijn moeder zei niet zoveel, alleen dat we moesten vluchten en dat ze niet wist waar we terecht zouden komen. Na een lange boottocht kwamen we midden in de winter in onze T-shirts aan in Nederland.

Asielzoekerscentra

We moesten hier beginnen met een heel ander leven. Dat begon al met de taal. Ik heb het altijd belangrijk gevonden om goed Nederlands te spreken, want om een nieuw leven op te bouwen, moet je communiceren. We hebben in zes verschillende asielzoekerscentra gewoond voordat we een huis kregen.

We moesten steeds verhuizen. Daardoor moesten we steeds weer aan andere mensen wennen. Mensen uit verschillende landen en verschillende culturen, met wie we niet konden praten. Omdat we elkaar niet begrepen, ontstonden er snel misverstanden en ruzie. We probeerden altijd goed contact te maken en de indruk te geven dat we geen problemen wilden. Dat was zwaar, het was echt een kwestie van volhouden. Ik vond het moeilijk om altijd met meerdere mensen in één ruimte te wonen. Ik heb geen goede herinneringen aan die jaren.

Toen we een aantal jaren in Nederland waren, mochten mijn oudste zus en ik naar de Internationale Schakelklas. Hoewel de toetsen uitwezen dat we allang naar een gewone school konden, duurde het heel lang voordat we naar een gewone school mochten. Sommige studieboeken hebben we wel drie keer herhaald. Ondertussen bleven we gewoon in het asielzoekerscentrum en mochten we niks doen. Op een school in Almere heb ik in drie jaar vmbo Bouwkunde gedaan. Ik heb mazzel gehad dat dit me gelukt is, want ik kon thuis heel moeilijk leren met al die mensen om me heen. Ik had geen eigen ruimte en er was altijd lawaai. In een asielzoekerscentrum gaan mensen heel laat naar bed en slapen ze meestal maar drie of vier uur

achter elkaar. Ze gaan niet naar school of naar het werk, dus ze hebben geen vast ritme. Het leven bestaat alleen uit rondhangen. Daardoor was het voor mij moeilijk om 's ochtends op te staan en naar school te gaan. Ook kostte het me veel moeite om me te concentreren op mijn huiswerk. Op school heb ik hulp gekregen van een Nederlandse leraar bij wie ik kon leren. Ik had eigenlijk geen hoop op een diploma, maar ik wilde niet opgeven en ik ben blij dat het me gelukt is.

Zwolle

Na het vmbo ging ik naar een ROC om de opleiding Bouwkunde te doen. Ik woonde inmiddels in een ander asielzoekerscentrum en het was moeilijk om de betaling van de studie te regelen. Ik ben uiteindelijk aangemeld, maar ik kon niet met de leraren opschieten. Ik had niet het gevoel dat ze me op school een goede jongen vonden en voelde me alleen. Na een jaar ben ik gestopt met die studie en kwam ik bij de Internationale Schakelklas in Zwolle. Daar werkte een man die mij geholpen heeft met het leren van koken, administratie doen en andere dingen. Hij vroeg mij wat ik het liefste zou willen. Ik antwoordde dat ik graag iets met sport wilde doen. Zo kwam ik terecht bij de opleiding Sport & Beweging van Landstede. In het begin vond ik het moeilijk op school, want de opleiding was heel anders dan bouwkunde. Het eerste jaar moest ik overdoen. Dit schooljaar zou ik met het tweede jaar beginnen, maar vanwege mijn

gezondheid lukt dat niet meer. Ik vind dat heel jammer, maar mijn leven stopt hier niet. Ik moet nu een andere opleiding vinden. Het moet een keer lukken met mij.

Spoorloos

Nu woon ik in Hengelo, in een klein huis, alleen met mijn oudste zus van 22 jaar en mijn zusje van elf jaar. Mijn moeder heb ik vijf jaar geleden voor het laatst gezien. Ze ging op weg naar een vriendin in Rotterdam en is sindsdien spoorloos. We hebben nooit meer wat van haar gehoord. We hebben haar gebeld, maar ze nam haar mobiele telefoon niet op. Ook haar vriendinnen hebben haar niet meer gezien. De politie weet ook niet wat er is gebeurd. De vermissing van mijn moeder zit heel erg in mijn hoofd. Er gaat geen dag voorbij dat ik er niet aan denk. Ik vind mijn toekomst belangrijk, maar ik denk

‘De vermissing van mijn moeder zit heel erg in mijn hoofd... moeder, waar blijf jij, wat is er met jou gebeurd?’

steeds: moeder, waar blijf jij, wat is er met jou gebeurd? Die vraag zit altijd in mijn hoofd en dat is heel, heel zwaar. Soms heb ik geen zin om iets te doen, maar ik moet door, hoe moeilijk het ook is. Mijn kleine zusje vraagt nog steeds waar moeder is. Maar wat moeten mijn zus en ik antwoorden? Wacht maar, moeder komt wel weer? Wachten, meer kunnen we niet doen. Mijn moeder is verdwenen toen we nog in een asielzoekerscentrum woonden. Met mijn zussen ben ik nog naar twee andere centra verhuisd voordat we dit huis kregen. Gelukkig wonen we nu met z'n drieën en we hebben het goed met elkaar. We zijn heel blij dat we een

eigen plek hebben. Mijn zus volgt ook een opleiding en we zorgen alle twee dat we met bijbaantjes wat geld verdienen. Daarvan betalen we de huur en de boodschappen. Mijn zus en ik kunnen goed met elkaar opschieten, we kunnen alles samen goed regelen.

Mijn kleine zusje heeft een voogd, die ons ook af en toe helpt.

Jan

Ik heb een maatje, omdat het vorig jaar niet goed ging op school. Ik moest allerlei opdrachten doen, zoals interviewen en presentaties geven. Maar ik wist helemaal niet hoe ik dat moest doen en hoe ik me moest voorbereiden. Ik vond dat heel moeilijk. Mijn mentor heeft mij toen een maatje aangeraden. Niet alleen om te helpen met school, maar ook met mijn privéproblemen. Ik wilde eerst kennismaken met Jan, want ik wilde eerst zien wie hij was voordat ik me aan hem toevertrouwde. In het kennismakingsgesprek vertelde Jan over zichzelf. En hij zei dat hij wilde proberen om mij te helpen en dat ik altijd bij hem kon komen met vragen. Hij wilde wat voor mij betekenen. Toen hij dat vertelde, wilde ik graag dat hij mijn maatje werd, want ik had echt iemand nodig. Jan betekent veel voor mij. Als ik een opdracht niet snap of iets moet regelen voor thuis, helpt Jan. Zo wist ik helemaal niet dat ik een ziektekostenverzekering nodig had. Dat heeft Jan mij verteld en hij heeft mij geholpen om een verzekering af te sluiten. Ik weet zeker dat Jan mij ook gaat helpen bij het vinden van een andere opleiding. Dat ga ik hem vragen. Terwijl ik in een andere stad woon en daar ook een

opleiding kan volgen, wil ik toch bij Landstede studeren. Ik wil namelijk dat Jan bij mij blijft.

Alleen zijn

Ik heb een poosje geen contact met Jan gehad. In die periode had ik eigenlijk met niemand contact. Ik wilde niemand zien, ik wilde alleen zijn en niet gestoord worden. Zelfs niet door mijn zussen. Ik was verdrietig en boos omdat ik het niet eerlijk vond hoe mijn leven is gegaan. Ik sloot me op en dacht veel na over mijn toekomst. Ik was bang wat er in de toekomst met mij zou gebeuren. Daarbij speelde de vraag die altijd in mijn hoofd zit: wat is er gebeurd met mijn moeder? De beelden van de oorlog schoten ook door mijn hoofd. Deze periodes heb ik wel vaker. Ik weet dat het niet de beste manier is om me zo af te zonderen, maar soms wil ik even niet anders. Omdat ik denk dat het best wel lastig is voor mijn omgeving als ik me soms afzijdig houd, heb ik vorig jaar tegen mijn klas verteld waarom ik soms een beetje alleen wil zijn en niet zoveel praat. De ene dag zagen mijn klasgenoten mij als een aardige jongen, altijd lachen en zo, en de andere dag zagen ze mij verdrietig en eenzaam. Dat snapten ze niet zo goed. Toen ik ze uitlegde wat er vaak in mijn hoofd omgaat, begrepen ze me en wilden ze me helpen. Ze wilden me afleiden van mijn verdrietige gedachten. Dat vond ik heel fijn. Het was een goede klas.

Prof

Vanaf het moment dat ik in Nederland kwam, heb ik gevoetbald. Ik heb als prof gespeeld bij Feijenoord en FC Twente. Dat was een mooie tijd. Bij Feijenoord heb ik niet zo lang gespeeld, want ik wilde niet ver weg zijn van mijn zussen.

Tot voor kort bestond mijn leven alleen maar uit voetbal.

Maar door mijn hartproblemen moest ik ermee stoppen.

Mijn hart klopt te snel, ik word snel moe en kan flauwvallen.

Ik mag geen topsport meer doen van de dokter, anders loop ik risico op grotere hartproblemen. Ik mag gelukkig wel een beetje blijven bewegen. Binnenkort wil ik beginnen met

hardlopen, zodat ik wel in conditie blijf. Eigenlijk vind ik

hardlopen niks aan, dus ik zal wel moeten wennen. Ik heb

voetbaltraining gegeven aan de E'tjes en met dat team ben ik

kampioen geworden. Ik denk dat ik een goede voetbaltrainer

ben. Ze willen me bij FC Twente wel graag hebben als trainer.

Maar ik ga me nu eerst richten op een andere opleiding.

Ik kom uit een warm gezin. Mijn twee zusjes, mijn broertje en ik mochten leren wat we wilden en hoe lang we maar wilden. Dat was in de jaren zestig in een dorp als Raalte heel bijzonder. Op de middelbare school in Zwolle kwam ik in de klas bij kinderen van dokters, tandartsen en advocaten. Terwijl mijn vader een aannemersbedrijf had en mijn moeder van boerenafkomst was. Onze familie heeft nog steeds een hechte band met elkaar. Mijn ouders worden binnenkort overgrootouders. We zijn echt een stam.

Riny Hoekerswever, oud-docente

'Als je de confrontatie aangaat, volgt de rest vanzelf.'

Na het atheneum wilde ik Duits studeren in Groningen, maar omdat ik uitgeloot was, ben ik de Pabo gaan doen. Tijdens de opleiding had ik al snel in de gaten dat de lagere schoolleeftijd niet mijn doelgroep was. Toen ik klaar was met mijn studie, ben ik getrouwd, kreeg twee zoons en ging in de avonduren geschiedenis studeren. Daarna ben ik in deeltijd op middelbare scholen Nederlands en geschiedenis gaan geven. Mijn huwelijk was niet wat ik daarvan had gehoopt. Ik ben gescheiden toen mijn zoons negen en dertien jaar oud waren. Vanwege de kinderen ben ik in die periode gestopt met werken. Anderhalf jaar later ben ik weer getrouwd en die keuze was aanzienlijk beter, want deze man is nog steeds mijn echtgenoot. Mijn man was eerste machinist op de scheepvaart. Ik ben niet weer gaan werken, want ik wilde twee keer per jaar met hem meevaren. De kinderen logeerden dan bij hun opa en oma. In deze periode ben ik allerlei kinderen bijles gaan geven. Zowel mijn eigen kinderen als neefjes en nichtjes en kinderen uit de buurt. Mijn kinderen namen altijd iedereen mee naar huis, vaste prik. Ik heb in die tijd bewust gekozen om mijn leven op deze manier in te richten. Om

er te zijn voor mijn kinderen, de andere kinderen, en om in mijn huwelijk te investeren.

Confrontatie

De kinderen werden groter en hadden op een gegeven moment mijn bijlessen niet meer nodig. Toen verongelukte mijn oudste zoon in 1999. Dat was heel heftig en ik kan er niet zonder emotie over praten. Hij is verongelukt tijdens zijn opleiding tot maritiem-officier in Duitsland. Hij is letterlijk tussen wal en schip geraakt. Ik heb een paar jaar nodig gehad om mezelf weer bij elkaar te rapen. Maar ik ben van de confrontatie. Een jaar na de dood van mijn zoon ging mijn broer scheiden en omdat zijn vrouw zwaar psychiatrisch patiënt was, bleef hij achter met een zoon en een dochter van tien en twaalf jaar oud. Ze woonden bij mij in de buurt. Omdat mijn broer de kost moest verdienen, heb ik een aantal jaren bij hen thuis achter de theepot gezeten als de kinderen uit school kwamen. Toen ze groter werden, kwamen ze na schooltijd naar mij toe. Ik ben hun voogd geworden. Het klinkt misschien sterk om zo snel na de dood van mijn zoon de zorg voor de kinderen van mijn broer op me te nemen. Maar zij waren mijn redding, mijn behoud.

Toen zij groter werden en de zorg voor hen ook wegviel, wilde ik

het contact met deze leeftijdsgroep continueren. Ik zet me graag in voor tieners en pubers, omdat ik denk dat zich tussen hen de kwetsbare mensen bevinden. Na lang zoeken op het vrijwilligerssteunpunt in Raalte, kwam het verhaal van Nabil voorbij. Ik voelde meteen: dit is het. Maatje op Maat was net opgezet in Raalte en ik werd in 2006 het tweede maatje. Ik heb vanaf dat moment verschillende leerlingen begeleid, maar twee leerlingen zijn heel bijzonder voor mij.

Saskia

Sinds januari 2007 ben ik aan Saskia gekoppeld. Zij is een Nederlands meisje, opgegroeid bij haar grootouders. Haar vader had haar moeder al voor Saskia's geboorte verlaten en op haar vijftiende is haar moeder met een nieuwe vriend vertrokken. Saskia heeft er toen voor gekozen om bij haar grootouders te blijven. Op haar 21^e wilde ze uit huis, niet vanwege een conflict, maar omdat het generatieverschil steeds groter werd. Ze heeft een huis gevonden in een straat achter haar grootouders, zodat ze een oogje in het zeil kan houden. Haar hulpvraag was dat ze graag iemand wilde hebben die haar kon begeleiden in het zelfstandig wonen. Ze heeft immers geen ouders, de tussengeneratie is weg. Dat gat heb ik opgevuld. Ik heb haar nooit hoeven helpen met huiswerk, maar door haar achtergrond heeft ze soms last van angstaanvallen en depressies. Toen ze klaar was met haar opleiding Veehouderij niveau 2, bleef ze bij me

komen, pratend achter mijn theepot. Ze zou niveau 4 gaan doen, maar is toch gaan werken. Ze raakte zwanger van haar vriend en omdat hij werd uitgezonden naar Uruzgan, was ik degene die met haar meeging naar de verloskundige. Ik leef erg mee met haar zwangerschap. Toch ben ik geen surrogaatmoeder. We hebben heel duidelijk contact als volwassenen. Ze praat over alles, we delen veel. Soms is er trammelant en soms verdriet. Ik ben er voor haar. Ik luister en ga mee naar waar ze me nodig heeft.

Leven

In 2004 heb ik een knobbeltje in mijn borst ontdekt. De dokter dacht dat er niks aan de hand was. Ook bij een borstkankeronderzoek dat ik moest doen toen ik vijftig werd, zijn geen afwijkingen gevonden. In mei 2007 heb ik toch aangedrongen op nader onderzoek en het was helemaal fout. Twee tumoren in mijn rechterborst waren al die jaren over het hoofd gezien. Ik heb chemo en bestraling gehad en op 11 september 2007 is mijn borst geamputeerd. De operatie viel tegen. De doktoren vonden meer kanker dan ze gedacht hadden en hebben de okselklieren weggehaald. Vijfenzeventig procent was al besmet. Mijn vooruitzichten zijn niet goed. Tijd heeft voor mij een andere waarde gekregen. Ik haal kracht uit de dingen die ik voor anderen kan doen. Ik neem veel tijd voor mezelf, maar maatje-zijn is onderdeel van mijn

'Tijd heeft voor mij een andere waarde gekregen. Ik haal kracht uit de dingen die ik voor anderen kan doen.'

leven geworden. Eigenlijk is dat er altijd geweest. Toen ik ziek werd, heb ik tegen Nabil gezegd: "Saskia verdient beter. Ze heeft al geen moeder, krijgt een vervangster waarmee het klikt en dan krijgt ze dit. Dat kan ik niet maken." Nabil kwam met de suggestie om Saskia zelf te vragen wat ze wilde. Ik heb haar de keuze gegeven, maar voor Saskia is het geen keuze geweest. Ze heeft mij van week tot week meegemaakt en is bij mij thuisgekomen op de momenten dat ik niet mobiel was.

Een andere reden waarom ik haar heb verteld van mijn ziekte, is dat ze iemand is van wie ik niet meer loskom. Ze is voor mij heel belangrijk geworden. We hebben een link, omdat niet alleen zij, maar ook ik veel heb meegemaakt. We hebben herkenbaar verdriet. Ze is door mij gaan zien dat mensen ingrijpende gebeurtenissen kunnen overleven. Ze is nu hoogzwanger en begonnen met de opleiding Verpleegkunde. Ze is kien, heeft alles in huis keurig voor elkaar en heeft een leuke vriend. Ik ben wel weer officieel maatje van haar geworden, maar ik maak me geen zorgen meer om haar. Ze geeft me het gevoel dat ik oma word.

Hirsi

Toen ik weer wat haar op mijn hoofd kreeg, ben ik ook maatje geworden van Hirsi, een Somalische jongen. Omdat hij mij niet anders kende, heb ik hem niet verteld van mijn ziekte. Ik wil niet dat hij en zijn familie anders naar mij gaan kijken of me gaan ontzien. Ik heb de hele familie van Hirsi

omarmd en heb veel contact met zijn moeder. Zij was in Somalië de jongste van de vrouwen van haar echtgenoot. Zwanger van haar vierde kind is ze van hem gescheiden en gevlucht om haar kinderen een betere toekomst te geven. Ze heeft veel meegemaakt en mij veel verteld. Het is afschuwelijk wat haar persoonlijk en lijfelijk is aangedaan. Hirsi was vijf jaar toen ze vluchtten. Hij is nu achttien. Zijn moeder doet veel om haar kinderen alles te bieden en geeft hen veel aandacht. Ze heeft ook zelf een opleiding gevolgd, Zorg niveau 2, en heeft een

tijdje gewerkt. Maar dat lukte niet vanwege de pubers die ze thuis had en vanwege de papieren rompslomp rondom loon en uitkering. Ze is een heel sterke vrouw en is heel blij met het contact. Ik ben immers ook een moeder, een vrouw met wie ze haar zorgen kan delen. Ik heb veel respect voor haar. De kinderen volgen goede opleidingen, spreken vlekkeloos Nederlands en zijn intellectueel sterk. Hirsi's moeder heeft op school gevraagd om een maatje voor hem. Hirsi zat op de verkeerde opleiding. Hij liep stage bij een schoenenzaak, maar werd in het magazijn gedrukt. Ik kwam erachter dat hij de opleiding verschrikkelijk vond. Op het trajectbureau heeft hij allerlei testen gedaan. De Landmacht kwam uit de bus. Hij kickt op uniformen. Deze week moet hij voor een test naar Amsterdam, maar hij heeft zijn pols en pink gebroken toen hij tijdens woedeaanvallen op de muur beukte. Ik ga met hem mee naar Amsterdam, om antwoord te krijgen op de vraag of hij met deze blessures de test wel

'Ze is door mij gaan zien dat mensen ingrijpende gebeurtenissen kunnen overleven.'

kan halen. Ik hoop van harte dat hij wordt toegelaten, want het lijkt hem geweldig. En ik heb er vertrouwen in dat dit is wat hij wil. Als hij terug naar school moet, weet ik niet wat er van hem terechtkomt. Ik help hem en zijn familie ook met het regelen van praktische zaken. Zo heb ik samen met Nabil gezorgd dat er een computer in het huis kwam en mijn zoon heeft het technische werk gedaan.

Respect

Ik heb van de moeder van Hirsi veel verhalen gehoord, waarmee ik soms dagen behoorlijk bezig ben geweest. Als ik die verhalen hoor, kan ik niks anders doen dan luisteren, doen alsof ik niet gek ben en respect tonen. Ik vind het heel erg dat mensen zo gemakkelijk een oordeel geven over buitenlanders, die de verschrikkelijkste dingen hebben meegemaakt voor ze in Nederland kwamen. Die kreten slaken dat het aantal vluchtelingen teruggeschroefd moet worden. Ik ervaar dat de school klaarstaat voor kinderen uit deze situaties. Maar ik heb gemerkt dat de maatschappij erg gesloten is tegenover buitenlanders. Integratie moet vaak van één kant komen. Ik herken dat uit eigen ervaring. Toen mijn oudste zoon verongelukt was, waren er mensen die daarmee niet konden omgaan. Als ik hen tegenkwam in de supermarkt, draaiden ze hun hoofd weg. Dat is keihard. Maar er waren ook mensen die zeiden dat ze niet wisten wat ze moesten zeggen. Dat is oké. Het maakt niet uit wat je zegt of hoe je het zegt, maar dát je wat zegt. Als je de confrontatie aangaat, volgt de rest vanzelf.

Er zijn

Eigenlijk stelt het niks voor wat ik doe. Het enige dat ik ben, is een luisterend oor en af en toe probeer ik wat te regelen. Dat zit in mijn genen. Mijn lieve opoe was een boerenvrouw, die op latere leeftijd trouwde en moeilijk kinderen kon krijgen. Tussen mijn tante en mijn moeder zit negen jaar. Mijn opoe heeft vier kinderen uit een weeshuis gehaald en grootgebracht als haar eigen kinderen. Door iedereen zijn ze altijd als familie beschouwd. Onze familie heeft een sterke basis, dat vertelde ik al aan het begin. We zijn er voor elkaar, niet uit verplichting, maar omdat we dat willen. En zo wil ik er zijn voor mijn leerlingen.

Toen mijn moeder zwanger was van mij, is ze gescheiden en weer bij haar ouders gaan wonen. Ik ben bij mijn opa, oma en oom opgegroeid. Op mijn vijftiende heeft mijn moeder verkering gekregen met een man met wie ze ging samenwonen. Omdat het niet klikte tussen hem en mij, ben ik bij mijn opa en oma gebleven. De relatie tussen mijn moeder en die man is stukgelopen. Mijn moeder is door hem aan de drank geraakt. Hij heeft haar in de steek gelaten toen ze geestelijk en lichamelijk niks meer kon en financieel aan de grond zat.

Saskia Bosch, leerlinge Verpleegkunde

‘Ik ga het anders doen dan mijn ouders.’

Ik mocht die man niet. Hij was berucht, want hij had al meerdere vrouwen misbruikt. We hebben haar gewaarschuwd voor hem, maar liefde maakt blind. Ze ging vaak met hem weg en dan wisten we niet waar ze was en wanneer ze terugkwam. Op een gegeven moment moest ze van mijn opa kiezen tussen hem en ons. Tegen onze verwachtingen in koos ze voor die man en niet voor haar dochter en ouders. Ik heb veel ruzie met haar gehad, want ik begreep niet dat ze haar dochter in de steek liet voor zo’n man. Ik wilde bij mijn opa en oma blijven wonen, ook omdat ik geen zin had om van school te veranderen. Mijn moeder is door die man aan de drank geraakt en waarschijnlijk ook mishandeld. Door de alcohol weet ze nog maar flarden van wat er allemaal is gebeurd. Ze woonde met hem in een dorpje vlakbij Raalte. Omdat ze mijn moeder is, zocht ik haar af en toe op. Ik zag haar achteruit gaan, maar kon niks doen. Op een dag ging ik op bezoek en kwam erachter dat ze waren verhuisd. Niemand wist waarheen. Ik kon hen niet bereiken, want de mobiele nummers waren gewijzigd. Anderhalf jaar heb ik mijn moeder niet gezien. Toen werd ik gebeld door een mevrouw, die zei dat ze een vriendin van mijn

moeder was. Ze vertelde dat mijn moeder met die man ergens in een caravan buitenaf woonde en dat het niet goed ging. Wat moest ik doen? Met mijn oom ben ik er naartoe gereden. Daar zat ze, ze had een delirium. Ze wist niet waar ze was en niet wie ik was. Ze zat in haar eigen wereldje. Die man heb ik bijna aangevlogen, maar mijn oom hield me tegen. Ik heb hem uit pure woede wel een klap verkocht. Hoe heeft hij dit kunnen laten gebeuren met mijn moeder! Hij had ons moeten bellen, dan hadden we wat kunnen doen! Maar hij zei dat hij niet door heeft gehad dat ze zo hard achteruit ging. De volgende dag was hij vertrokken en heb ik mijn moeder meegenomen naar de huisarts. Met mijn oom heb ik hard gezocht om een plek voor haar te vinden, om hulp voor haar te krijgen. Want ik wilde haar in deze situatie niet terug in huis bij opa en oma vanwege hun leeftijd. Uiteindelijk kon mijn moeder tijdelijk bij vrienden van haar terecht totdat er plek was in een instelling voor geestelijke gezondheidszorg, waar ze kon afkicken.

Heftig

Het was een heel heftige periode. Ik functioneerde op de automatische piloot, ik moest handelen. Ik zat bij mijn opa en

oma in huis en zag hun verdriet en zorg. Maar ze drukten die weg en wilden niet horen en niet zien hoe slecht het met hun dochter ging. Mijn eigen verdriet kon ik moeilijk kwijt. Het scheelde dat mijn oom er voor mij was. Hij woonde ook bij mijn opa en oma en ik heb hem altijd beschouwd als broer. We zijn goede maatjes en met hem heb ik veel gepraat. Toen mijn moeder eenmaal in de instelling zat, ging het gelukkig wat beter. Nu woont ze in een begeleid-wonen-huis, samen met mensen die ook Korsakov hebben. Zo heet de ziekte die ze heeft. In de periode dat ze zoveel dronk, heeft ze slecht gegeten en nauwelijks vitamines binnengekregen. Daardoor zijn haar hersenen snel aangetast. Dit heeft zich allemaal afgespeeld tussen mijn vijftiende en achttiende jaar. Ik ben nu vijftientig en verwacht mijn eerste kindje. Mijn mavo-diploma heb ik gehaald toen het nog redelijk goed ging met mijn moeder. Ze had al wel verkering met die man. Na de mavo ben ik begonnen met de hoveniersopleiding, maar daarmee had ik moeite vanwege alle problemen. Toen ben ik gaan werken als leidinggevende in de dierengeneesmiddelenindustrie. Na een paar jaar werd de situatie met mijn moeder enigszins stabiel en wilde ik weer naar school. Ik ben begonnen met de opleiding Dierenverzorging, maar ben overstapt naar Veehouderij, omdat daar meer werk in te vinden is. Ik heb mijn diploma gehaald en ben vervolgens gestart met niveau 4. Omdat ik kippenallergie heb, kon ik mijn stage helaas niet afronden.

‘We hadden meteen een klik en konden meteen overal over praten. Sinds ze mijn maatje is, ben ik rustiger geworden.’

Dus heb ik een diploma niveau 2 gekregen, iets waarover ik heel boos ben geweest. Dit schooljaar ben ik begonnen met Verpleegkunde. Ik wil per se niveau 4 halen, want ik wil een hbo-opleiding doen. Ik weet dat er meer in me zit.

Riny

In de periode dat ik Veehouderij deed, heb ik een maatje gevraagd. Ik ging op mezelf wonen en wilde met een buitenstaander praten over hoe ik dat moest aanpakken. Ik wist dat zelf wel, maar ik wilde gewoon iemand ter ondersteuning. Over de maatjes had ik wat gelezen op school en mijn mentor tipte me. Hoewel de situatie met mijn moeder wat beter ging, zat het me ergens nog wel dwars wat er allemaal is gebeurd. En zo kwam ik Riny tegen. We hadden meteen een klik en konden meteen overal over praten. Al snel kwamen we bij elkaar thuis. We zien elkaar meestal een keer per week, zowel bij haar als bij mij. Eén van ons zet meestal direct thee. We praten veel over privé-zaken, ook over haar leven en over koetjes en kalfjes. Gewoon gezellig, even nergens aan denken. Riny is echt een tweede moeder voor mij. Ze heeft mijn moeders leeftijd en denkt hetzelfde als ik. Sinds ze mijn maatje is, ben ik rustiger geworden. Ik heb alles wat er met mijn moeder is gebeurd, van me af kunnen zetten. Ik heb erover kunnen praten met een, toen nog, vreemde. Met mijn familie kan ik er ook over praten, maar dat is toch anders. Ik heb het nu een plaatsje kunnen geven.

Toen werd Riny ziek en was ik er voor haar. Ze had me verteld wat er aan de hand was en dat ze onderzocht zou worden. Ergens had ik het gevoel dat het niet goed zat en toen dat inderdaad het geval was, schrok ik niet zo heel erg. Ik heb gelijk tegen haar gezegd dat we hier doorheen komen, dat we verder gaan. Riny vroeg of ik dat nog wel wilde, of dat niet teveel voor mij zou worden. Maar ik zei: “Jij was er steeds voor mij, nu ben ik er voor jou. Geen discussie.” Ze is zo belangrijk voor mij. Zij heeft ook veel meegemaakt en is mensen kwijtgeraakt. Maar ze zal mij niet kwijtraken. We zijn er voor elkaar. We vullen elkaar aan, dat is zo gegroeid. We zijn elkaars maatje. Riny is positief en dat ben ik ook. Als de één in de put zit, pept de ander haar op. We praten en huilen even, kijken elkaar aan en zeggen dan: “We gaan weer verder.”

Zwanger

In maart kwam ik erachter dat ik zwanger was. Riny gaat vanaf dat moment steeds mee naar het ziekenhuis voor controle. Ik vraag hoe haar zwangerschappen waren en hoe haar bevallingen zijn gegaan. Afgelopen maandag dacht ik dat de weeën gingen doorzetten, maar ze zwakten weer af. Dan heb ik allemaal vragen aan Riny. Van die typische vragen die je als dochter aan je moeder stelt. Ik voel hierdoor niet het gemis van mijn eigen moeder. Mijn moeder weet dat ik zwanger ben. Ze onthoudt eigenlijk niks, maar dat ik zwanger ben vreemd genoeg wel. Ze vergeet steeds hoe lang, maar ik vind het al heel wat dat ze het

onthoudt. Ik heb met de leiding van haar huis afgesproken dat ze een taxi regelen als het kindje is geboren, zodat ze de kleine op mijn kraambed kan zien. Ik wil zorgen dat ze een band met het kindje krijgt. Haar laten oppassen, zal ik nooit doen, want dat vertrouw ik haar niet toe. Ik wil haar erbij betrekken, maar niet teveel. Ik zal haar niet loslaten, ze is toch mijn moeder. Als ik zie dat het slecht gaat, vind ik dat ik voor haar moet zorgen. Maar het gevoel is weg.

Niet alleen

Nee, ik voel geen wraak. Wel tegen die man, die moet ik niet tegenkomen. Ik heb aangifte tegen hem gedaan, maar de politie kon hem niet pakken. Hij heeft meerdere vrouwen met schulden achtergelaten. Hoewel zij nu nog aan het aflossen zijn, hebben zij het geluk dat ze voor zichzelf kunnen zorgen. Dat kan mijn moeder niet meer. Ik ben vooral heel boos, omdat die man mij niet op tijd heeft gebeld om te zeggen dat het niet goed ging met mijn moeder. Met mijn vader heb ik geen contact. Hij heeft na mij twee kinderen bij een andere vrouw gekregen, maar heeft hen ook in de steek gelaten. Mijn halfzusje en halfbroertje waren toen negen en zeven jaar. We wilden alle drie contact met elkaar houden en daar ben ik blij mee. Daardoor voelt het alsof ik niet helemaal alleen ben. Mijn vriend en ik kennen elkaar nog niet zo lang, maar we wilden wel kinderen. Toen ik zwanger raakte, moest ik nog

met de opleiding Verpleegkunde beginnen en mijn vriend werd uitgezonden naar Afghanistan. Dat vond ik wel even lastig. Op school zijn ze gelukkig flexibel. Over een week ben ik uitgeteld, dus ik kom nu niet meer op school. Maar straks ga ik weer verder met de opleiding. We hebben een gastoudergezin geregeld en mijn vriend zal een dag in de week thuis zijn. Ik wil dit jaar mijn niveau 4 halen. De opleiding duurt vier jaar, maar gelukkig leer ik gemakkelijk. Ik doe bewust de gewone opleiding in plaats van de volwassenopleiding, omdat ik hier vaker lessen kan missen als er wat is met de kleine. Ik heb er plezier in en het doen van een opleiding geeft me rust. Mijn klasgenoten hebben net vmbo afgerond, dus er is wel een leeftijdsverschil. Dat maakt me niks uit, want ik kan met iedereen goed opschieten. De anderen hebben soms wel puberpraat, waarvan ik denk: "Waar maak je je druk om". Maar ik kan daar ook om lachen. Zij vinden mij erg wijs en vinden soms dat ik moeilijke woorden gebruik. Ze vinden het helemaal geweldig dat ik ouder ben dan zij én ook nog zwanger ben. Ik heb veel contact met ze, ze leven erg mee.

Sterk

Ik zal mijn kind veel liefde en aandacht geven. Ik weet hoe het niet moet, dus ik ben zeker van plan om het anders te doen dan mijn ouders. Een goed voorbeeld heb ik niet gehad en ik weet wat de gevolgen zijn voor een kind. Maar ik ben blij dat ik bij mijn opa en oma ben opgegroeid. Zij waren het vaste punt in mijn leven. Ik ben door alles wel sterk geworden. Mijn

oma is ook een bikkel, ik denk dat het erfelijk is. Doordat ik veel met Riny heb gepraat, heb ik verwerkt wat er is gebeurd tussen mijn moeder en mij. Het is zoals het is en ik ga verder. We gaan leuke dingen tegemoet.

Veel leerlingen met problemen komen bij mij om hun hart te luchten of om advies te vragen. Ik raad hen meestal aan om een maatje te nemen. Die kan meer betekenen dan iemand in de naaste omgeving. Een maatje luistert, heeft tijd en kan echt helpen bij problemen thuis of op school. Hoe sterk je zelf ook bent. Riny blijf ik nodig hebben om lekker te kunnen kletsen. Ze is vriendin, moeder en straks oma. En daar ben ik blij mee.

Saskia is op 27 november 2008 bevallen van haar dochter

Kayleigh.

De oorlog in Somalië begon toen ik zes maanden oud was. Mijn moeder is met mij, mijn oudere broer, mijn jongere zusje en zwanger van haar vierde kind, gevlucht naar Syrië. Daar heb ik de eerste vier jaar van mijn leven doorgebracht. Aan die tijd heb ik geen herinneringen. In Nederland kwamen we in een asielzoekerscentrum, waar we drie jaar hebben gezeten. Dat vond ik geen leuke tijd. Er was altijd ruzie, we woonden in kleine ruimtes en kregen nauwelijks onderwijs.

Hirsi Abdulleh, militair in opleiding

‘Somalië helpen met de wederopbouw.’

Het litteken op mijn voorhoofd herinnert aan die tijd. Ik was aan het spelen op een grote ronde trap en ging, zoals ik vaker deed, aan de treden hangen om er vanaf te springen. Een jongen ging op mijn hand staan, al dan niet per ongeluk. Door de pijn liet ik los en viel met mijn voorhoofd in een spijker. Mijn hele gezicht zat onder het bloed. Iedereen kwam toegesnel om te helpen en te kijken. Mijn moeder raakte overstuur en viel flauw toen ze het zag. In een ambulance ben ik afgevoerd naar het ziekenhuis. Ik vind het niet erg dat het litteken er zit.

Druk en slordig

Nadat we drie jaar in het asielzoekerscentrum hadden geleefd, kregen we een woning in Mariënhem. Een goede tijd brak aan. Ik kwam in groep 4 op de basisschool waar het goed ging, al was ik een drukke jongen. Ik moest daarom naar het speciaal onderwijs waar ik extra aandacht kreeg. Daar vonden de leerkrachten dat het met die drukte van mij wel meeviel en ik kon weer terug. Ik maakte nooit huiswerk en moest na de basisschool naar het vmbo, niveau 1. Daar deed ik in het eerste jaar mijn best en ging in het tweede jaar door naar niveau 2. Ondanks dat ik een

gebroken been kreeg en daardoor een paar lessen miste, deed ik in dat jaar nog steeds mijn best en haalde nog steeds goede cijfers met een gemiddelde van 7,5. Mijn mentor zei gedurende dat schooljaar een paar keer dat het goed ging en dat ik niveau 3 wel zou halen. Maar toen ik mijn rapport kreeg voor de zomervakantie, stond daarop: “Veel succes in het derde schooljaar op niveau 2.” Mijn mentor vond dat ik, ondanks mijn goede cijfers, heel slordig was en niveau 3 niet aan zou kunnen. Ik vond dat heel onterecht. Ik was heel verdrietig en mijn moeder was boos op mijn mentor. Dit motiveerde mij niet, ik wilde nooit meer naar school.

Motivatie

Dus deed ik in het derde schooljaar mijn best niet meer. Ik ging amper naar school en haalde zesjes. Ik zat veel thuis niks te doen, tot verdriet van mijn moeder. Tot ieders verrassing haalde ik toch na vier jaar mijn diploma en ik ben naar Landstede gegaan. We waren inmiddels verhuisd naar Raalte. Ik wist niet wat ik wilde doen, ik heb zonder reden voor de richting detailhandel gekozen. Maar ik bakte er helemaal niks van. Ik deed niks en kwam nauwelijks op school. Mijn moeder regelde toen dat ik een maatje kreeg. Dat wilde ik eerst niet, want ik vond dat ik niemand

nodig had. Riny sprak met mij over wat ik wél wilde. En ze zei dat school een kans was, die ik voor mezelf moest pakken en dat ik later spijt zou krijgen als ik het zou verknoeien. Mijn moeder was bij dat eerste gesprek aanwezig en moest een paar keer huilen van de zorgen om mij. Na dat gesprek wist ik dat ik mezelf moest verbeteren. Dus luisterde ik naar Riny.

“Riny is niet zomaar in ons leven gekomen” vertelt Fadumo Abdulleh, de moeder van Hirsi. “Op een ouderavond heb ik de mentor van Hirsi aangesproken, omdat het niet goed ging met hem op school. Ik heb gezegd dat ik een alleenstaande moeder ben en gevraagd of er iemand is, een leraar of een vrijwilliger, die mij kan helpen met hem. Toen kreeg Hirsi Riny als maatje. Het klikte ook direct tussen Riny en mij en de andere kinderen. Het was na de eerste ontmoeting alsof we elkaar al jaren kenden. Riny heeft veel voor ons gedaan. ’s Ochtends vroeg belde ze al op of stond ze op de stoep om te zorgen dat Hirsi op tijd zijn bed uitkwam en naar school ging. Je kunt merken dat ze lerares is geweest. Ik was nog wel eens boos, bijna agressief tegen hem. Maar Riny zei dan dat ik rustig moest blijven, dat ik niet moest vergeten dat Hirsi nog jong is en aan het puberen is. Ze zei dat het echt wel goed zou komen. Ze heeft naar hem geluisterd en is met hem op zoek gegaan naar een opleiding die hij echt leuk vindt. Riny zag dat het leven zwaar was voor mij, zonder auto en zonder luxe spullen. Ze heeft ons gezin geholpen aan

huishoudelijke apparatuur en haar zoon heeft ons geholpen met een computer. Nu helpt ze mij met solliciteren. Toen Hirsi stopte bij Landstede en het Deltion College gaf Riny aan dat het maatjesschap formeel zou ophouden. We konden gelukkig contact blijven houden. Het voelt voor mij alsof Riny een vriendin is. Ze heeft ons, zoals ze zelf zegt, allemaal omarmd.”

Landmacht

Ik stopte met detailhandel en ging een oriëntatiejaar voor de landmacht volgen bij het Deltion College. Dit had al veel langer mijn interesse, maar ik mocht dat van mijn moeder pas doen als ik achttien was. In het begin had ik moeite met de discipline die ik moest opbrengen voor deze opleiding. Ook moest ik erg wennen aan het geschreeuw van de sergeant. Maar ik kom nu elke dag op tijd op school en doe erg mijn best. Het oriëntatiejaar is bijna afgelopen. Hierna ga ik de algemene militaire opleiding van vier maanden volgen en daarna wil ik naar de infanterie, een opleiding die veertien weken duurt.

Fadumo vertelt: *“Ik heb moeten wennen aan het idee dat Hirsi militair wil worden. Ik hoopte altijd dat hij profvoetballer zou worden. Hij kon namelijk goed voetballen en als hij zijn been niet had gebroken, was hij ver gekomen. Maar ik heb vertrouwen in hem als militair. Hirsi heeft zijn hart op de goede plek, hij weet wat goede en slechte mensen zijn en als dit is wat*

‘...als militair wil ik geen oorlog voeren. Ik wil andere landen helpen om vrede te krijgen.’

hij wil, sta ik achter zijn keuze. Ik ben niet bang. Iedereen gaat op zijn eigen tijd dood.”

Wederopbouw

Ik wil fysiek en mentaal uitgedaagd worden. Ik zoek spanning en avontuur. Als militair moet ik sterk zijn, want ik moet met zestig kilo bagage kunnen lopen. Dat vind ik leuk. Kapot gaan van de lichamelijke inspanning, met de voldoening dat ik het kan.

Mijn moeder is met mij uit een oorlogssituatie gevlucht. Maar als militair wil ik geen oorlog voeren. Ik wil andere landen helpen om vrede te krijgen. Ik hoop dat ik ooit uitgezonden word naar Somalië. Ik ken dat land alleen uit de verhalen van mijn moeder en van de beelden van televisie. Mijn moeder, mijn broer, mijn zusjes en ik hebben veel geluk gehad in Nederland. Veel mensen hebben dit geluk niet. Daarom wil ik bij defensie werken, dan kan ik mensen helpen. Ik ben een Nederlander met een Somalische achtergrond. En ik wil Somalië graag helpen met de wederopbouw.

“Alle ouders en jongeren wil ik een maatje aanraden als ze problemen hebben, op school of in de maatschappij. Ik heb zelf gevoeld dat maatjes echt helpen. Je kunt bij ze terecht voor advies en hulp, zowel het kind als de ouders. Wat ik tegen mijn kinderen altijd zeg, wil ik tegen alle jongeren zeggen: pak je kansen, néém je toekomst!”, aldus Fadumo.

In doorgangskamp Westerbork ben ik geboren uit Molukse ouders. Ik ben de middelste van een gezin van negen kinderen. Tot de jaren zestig heb ik in kampen gewoond waar alleen Molukkers woonden. Na een paar jaar zijn we verhuisd naar een kamp in Limburg, waar we met de dorpelingen carnaval vierden. De mentaliteit van de zuiderlingen past bij die van de Molukkers: eerst vandaag doorkomen, morgen zien we wel weer. Het leven bestaat uit meer dan alleen maar werken.

Ferry Rahantoknam, beleidsadviseur gemeente Zwolle

‘Met beide benen in beide samenlevingen.’

In de kampen was het als kind geweldig. Toen ik ouder werd en me verdiepte in de geschiedenis van mijn ouders, vond ik het heel triest dat mijn ouders in een doorgangskamp verbleven terwijl ze aan de zijde van de Nederlanders gevochten hadden. Onze koffers stonden altijd ingepakt, klaar voor vertrek. Mijn ouders dachten namelijk dat ze elk moment bericht zouden krijgen dat ze konden terugkeren naar Indonesië. Als kind zag ik die koffers wel, maar ik was bezig met de dagelijkse dingen. Pas later kreeg ik in de gaten hoe ontzettend zuur dit was. Mijn ouders hebben ons verteld van de oorlog. Ze hebben onder Japanners geleden en in een kamp gezeten. Mijn ouders hebben hierover nooit een waardeoordeel gegeven, zodat we nooit een hekel aan Japanners hebben gehad. Daar neem ik mijn petje voor af. We hebben veel meer last gehad van de Nederlandse overheid. Op een gegeven moment had mijn vader door dat het wel erg lang duurde voordat de regering de toezegging nakwam om terug te keren naar de Molukken. Hij wilde een beroep leren dat hij kon uitoefenen bij zijn terugkeer

en haalde zijn diploma voor automonteur. Hij wilde geen slachtoffer zijn, niet afwachten totdat de regering haar belofte zou nakomen. Die pro-actieve houding hebben wij als kinderen meegekregen van hem en ik vind dat we daarmee gezegend zijn.

Desillusie

Vier jaar lang heb ik de jaarlijkse mars gemaakt van het Malieveld naar de minister-president op het Binnenhof, als uiting van onze strijd voor de Vrije Republiek van Molukken. Op een dag dacht ik: “Dit is kul, waarom zal ik mijn schoenzolen nog langer

‘Dit is kul, waarom zal ik mijn schoenzolen nog langer slijten?’

slijten? Voor deze strijd heb je heel andere machten nodig.” Ja, dat was een desillusie, vooral omdat zo veel mensen vasthielden aan die vrije republiek. Maar het ging niet meer alleen om politiek, ook om economische en strategische belangen. Wat ik het ergste vind, is dat de Nederlandse overheid niet die helderheid heeft gecreëerd bij de Molukkers. Dat die

koffers zo lang ingepakt stonden.

De oud-KNIL-militairen werden ook nog eens ‘afgekocht’. Ze kregen van de overheid een x-bedrag per jaar. Mijn vader heeft een erepenning gekregen. Maar hij was zo verbitterd dat hij zich afvroeg wat hij ermee moest. En ik kon mij die verbittering

voorstellen. Het is dezelfde verbittering die de jongens van die kapingen en gijzelingen hadden. Het verdriet van je ouders doet zeer. Die onheuse bejegening van de overheid deed meer verdriet dan het leed dat de Japanners hen hadden aangedaan. Daarvan gold: wat geweest is, is geweest. Leer daarvan en ga verder.

Moluks versus Zwols

Na het kamp in Limburg verhuisden we naar het dorpje Echt in Brabant, naar een wijk speciaal voor Molukkers. Daar leefden we vrij geïsoleerd. Drie jaar later verhuisden we naar Holtenbroek in Zwolle. Ik was toen vijftien jaar. Autochtoon en allochtoon woonden naast elkaar. Als kinderen vonden we het een ramp om naar Zwolle te gaan. Ik vond de Zwollenaren zo stug en zo stipt. Ze waren al boos als je tien minuten te laat op een afspraak kwam. En als we in een park of in een kroeg zaten, werd er niet met ons gesproken. Dat waren we niet gewend in Limburg en Brabant. We waren blij dat mijn vader werk kon krijgen in Haarlem, maar hij vond het beter voor zijn zonen om in Zwolle te blijven. Het leek hem onmogelijk om ons in het westen van het land in het gareel te houden. Achteraf vinden we allemaal dat hij een goede keuze heeft gemaakt door in Zwolle te blijven. Mijn vader werkte bij het spoor, dus wij mochten vrij reizen als gezin. Daar hebben wij als kinderen stiekem op schooldagen

dankbaar gebruik van gemaakt! Het was goed. Zwolle ligt centraal en wij hebben ons aangepast. Afspraak is afspraak. Dat is helder voor ons.

Ik ben getrouwd met een Zwolse vrouw. Toen we elkaar net kenden, was zij boos dat ik niet om acht uur kwam, zoals we hadden afgesproken, maar om half tien. Daarop werd ik boos. Ik vroeg: “Ben je nu boos omdat ik laat kom of omdat je bezorgd bent? Als dat eerste het geval is, dan komt het niet goed tussen ons.” In de loop van de tijd hebben we ons allebei aangepast. Spelenderwijs heeft ze Moluks leren koken van mijn moeder, die altijd Maleis tegen haar heeft gesproken. We leven in twee werelden, we schakelen automatisch. We staan met beide benen in beide samenlevingen. Van mijn broers en zussen hebben de meesten een Nederlandse partner. In de Molukse cultuur kennen we geen achterneven of oudooms

‘Mijn vrouw en ik accepteren de verschillen tussen de Nederlandse en Molukse cultuur, maar dat is niet vanzelfsprekend geweest. Het was een investering in elkaar.’

en dergelijke. Je bent familie of niet. Je krijgt die warme deken om je heen. Je hoort erbij, ook al ken je elkaar viavia. Mijn vrouw en ik accepteren de verschillen tussen de Nederlandse en Molukse cultuur, maar dat is niet vanzelfsprekend geweest. Het was een investering in elkaar. Toen er in de jaren zeventig kapingen waren, wilden collega’s weten hoe het zat met die Molukkers. Ik vroeg hen waarom ze na al die jaren nú pas met mij wilden praten. Ik heb ze naar de bieb gestuurd en gezegd dat ik met ze wilde praten als ze zich er eerst in hadden verdiept. Het is een gegeven dat

mensen oordelen op naam of op kleur, negatief of positief. Maar als mijn kinderen weten wie ze zijn, maakt het niet uit wat mensen bij hun naam of kleur denken. Het gaat om ons eigen gevoel. Ik ben meer Molukker dan Nederlander. Mijn Moluks-zijn kan ik kwijt in mijn Nederlands-zijn. Ik weet hoe het werkt in Nederland. Logisch, ik moet weten wat de spelregels zijn als ik met een Nederlandse vrouw ben getrouwd en voor een Nederlandse organisatie werk. Ik heb geleerd hoe ik me in Nederland moet bewegen, hoe ik moet omgaan met de Nederlandse cultuur in combinatie met mijn eigen cultuur. Dat heeft me ertoe bewogen om maatje te worden. Ik herken de situaties en de gevoelens van de allochtone leerlingen. Ik kan hen vertellen over de codes die je niet leert op school, maar die je leert door je te bewegen in de samenleving. Het zou zonde zijn als ik mijn kennis en ervaring niet met hen zou delen.

Praten

De eerste leerling die ik kreeg, was via een telefoontje van Nabil: “Ferry, je wordt gekoppeld aan een jongen uit Irak, jij lijkt mij een goed maatje voor hem.” Dat vond ik prima. In het eerste gesprek heb ik verteld wie ik ben, wat ik doe en hoe ik hier verzeild ben geraakt. Ik stelde me kwetsbaar op, in de hoop dat hij dat ook zou durven doen. Ik ben natuurlijk wel een vreemde. Het is gelukt. Ik vroeg: “Wie ben jij? Waar kom je vandaan?” Zo zijn we aan de praat geraakt. De eerste keren hebben we alleen maar gesproken over wie we zijn. Op basis daarvan kreeg ik allerlei informatie. Dat zijn ouders

gescheiden zijn, dat zijn moeder in Koeweit leeft, dat zijn vader een nieuwe vrouw heeft gevonden in Nederland. Heel belangrijk om te weten. En door de gesprekken kreeg ik in de gaten dat zijn taalvaardigheid niet best was. Ik ben aan meerdere leerlingen gekoppeld. Ik help niet met huiswerk of andere zaken die het onderwijs betreffen, want ik vind dat er genoeg mensen op school zijn op wie de leerlingen daarvoor een beroep kunnen doen. Wel adviseer ik ze hoe ze iets moeten aankarten bij een docent of mentor. We praten over de dingen waarmee ze te maken hebben in de Nederlandse samenleving. Dat ligt in het verlengde van mijn ervaring, maar ook van het werk dat ik doe. Het mooiste is dat ik ze een handvat kan geven voor deze samenleving. Een voorbeeld. Als een leerling te laat op school komt, moet hij een briefje ophalen bij de conciërge. Als hij te laat komt op een afspraak met mij, hoeft hij geen briefje op te halen. Ik word niet boos, maar vraag waaróm hij te laat is. Dat heeft ook alles met mij te maken hoor. Maar ik vertel hem wel dat er op school een andere code heerst en dat hij bij iemand anders een andere reactie kan verwachten.

Passé

Wat ik meegeef, is dat niemand dom is. Maar als je iets niet weet, moet je het vragen. Dat zal niemand anders voor je doen. Vanuit de meeste culturen krijgen de kinderen ingetogenheid en bescheidenheid mee. Maar “bescheidenheid siert de mens” is passé. Ik adviseer de leerlingen dat ze in de klas assertiever moeten zijn, dat ze de

helpt brutaler moeten zijn dan de gemiddelde Nederlandse leerling. Ze moeten zichzelf dwingen om te leren. Als je iets niet weet, moet je jezelf de schuld geven dat je het niet hebt gevraagd. Op die manier probeer ik ze mee te geven waarmee ik als kind ook te maken heb gehad. Ik kon mijn verhaal niet altijd kwijt aan mijn vader en moeder, omdat ze de taalvaardigheid en de kennis van het onderwijs niet hadden. Thuis was vader de baas, op straat oom agent en op school de meester. Mijn vader vond dat hij op het terrein van de meester niets hoefde te weten. Als een agent bij ons thuis kwam, vroeg mijn vader niet wat er aan de hand was. Nee, ik kreeg eerst een klap voor mijn kop, ongeacht wat ik gedaan had. Want hij had immers gezegd dat ik niet in aanraking moest komen met de politie.

Indrukwekkend

Ik heb contact met twee jongens uit Irak, een Antilliaans meisje en een Turkse jongen. Eigenlijk zijn ze alle vier aan het zoeken naar hoe ze zich moeten bewegen in deze samenleving. Een Irakese jongen had voor Nederlandse begrippen een grote bek. In mijn beleving was hij zeer assertief. En dat vond ik goed. Hij moest zich niet de kaas van het brood laten eten. Maar dat paste niet in het beeld dat sommige docenten hadden over de gemiddelde allochtone leerling. Hij zei wat hij dacht, maar daardoor dachten enkele docenten dat hij geen respect voor ze had en dus had hij

problemen op school. Ik heb hem geleerd tot tien te tellen en ik zie dat hij daarvan gebruik heeft gemaakt. Hij heeft zijn diploma gehaald en ik ben heel trots op hem. Ik ben trots

op het feit dat hij het zelf heeft gedaan.

Hij was blij met mij, maar ik vind dat vanzelfsprekend. Als ik niet vond dat ik een bijdrage had, was ik geen maatje geworden. Dat is geen bescheidenheid. Mijn meest indrukwekkende ervaring is het meisje van zestien dat een labiele

moeder met gezondheidsproblemen heeft. Zij heeft geen jeugd zoals haar gemiddelde leeftijdgenoten en dat vind ik heftig. Zij neemt verantwoordelijkheden op zich, die niet bij haar leeftijd horen. Het ging niet goed op haar stageplek en ik heb gesproken met haar mentor en stagebegeleider. Zij vertelden dat het moeilijk was om überhaupt een stageplek te vinden. Dat vind ik schokkend. Want het gaat om háár, niet om het vinden van een stageplek. Uiteindelijk is ze gestopt en van opleiding veranderd: van kapster naar helpende welzijn. In verband met de zorg voor haar moeder. Ik moet dat respecteren, maar ik heb wel mijn zorgen.

Preventie

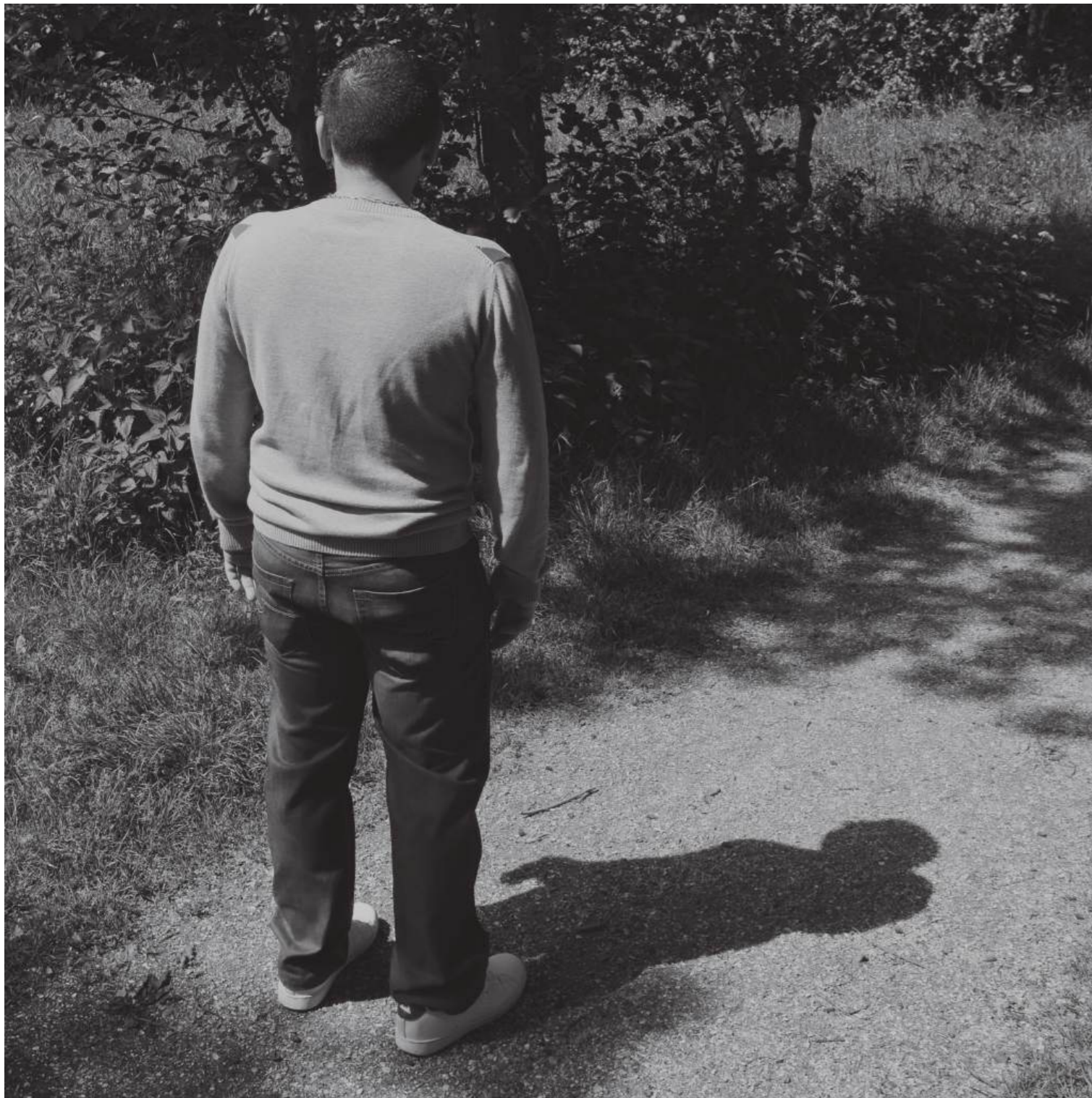
Soms maken leerlingen in mijn ogen een verkeerde keuze. Dat zeg ik ze dan. Maar ik zeg ook: "Je kunt het terugdraaien. Blijf niet hangen in je verleden. Wees geen slachtoffer. Of zoals een beroemde voetballer eens zei: aanval is de beste preventie." Ik adviseer ook altijd dat de leerlingen met hun ouders in

gesprek moeten gaan. Vaak weten ouders niet dat het niet goed gaat op school. Maar als je je diploma niet haalt, is je vader ook teleurgesteld. En dan zijn er alleen maar verliezers. De ouders van een leerling lagen in scheiding, maar wilden daar met de kinderen niet over praten. Ik vind dan: "Zeg tegen je ouders wat je voelt en dat je vindt dat ze wél moeten praten. Want je woont met elkaar in één huis. Als er niet over gesproken wordt, krijg je nog meer spanningen. Probeer te vertellen hoe we in Nederland met dat soort problemen omgaan. Maak ze duidelijk dat ze hier wonen en leven." Ik vind het lastig om te zien hoe de Nederlandse samenleving omgaat met kinderen van allochtone afkomst. Leerlingen die een andere achtergrond hebben dan de gemiddelde Nederlander. Ze worden in de klas naast andere leerlingen gezet. Sommige leerlingen zijn hier zonder familie, weten niet of ze nog familie hebben, hebben een oorlogstrauma en denken regelmatig na over hun verleden. Docenten en klasgenoten moeten daarmee rekening houden. Docenten die hiervoor aandacht hebben, zijn de meest populaire docenten.

Koesteren

Maatje op Maat is een goede manier om kinderen binnenboord te houden. Hoewel het hebben van een papiertje heel belangrijk is in deze samenleving, ben ik het meest tevreden als een leerling zelfverzekerd is en de wil heeft om zich te ontwikkelen in welke richting dan ook. Zo ben ik blij dat Ahmad, een Iraakse jongen die ik begeleid, weer contact met me heeft en weer naar school wil.

Ik ben tevreden als ik verandering teweeg heb gebracht. De goede voorbeelden zijn het bewijs dat deze ondersteuning structureel aangeboden moet worden en ik vind het jammer dat dit soms moeizaam gaat. Bed het in. We moeten dit koesteren.

In 1984 ben ik als Irakees geboren in Koeweit. Mijn ouders gingen scheiden toen ik tien jaar was. Ik bleef bij mijn moeder, maar met haar had ik veel problemen. Zij sloeg mij elke dag om mijn oren, waardoor het altijd suisde in mijn hoofd. Daardoor kon ik de leerkrachten niet goed verstaan en vond ik het niet leuk op school. Mijn moeder bracht mij altijd. Toen ik dertien jaar was, liep ik weg nadat zij weer naar huis was gegaan. Ik hoefde niet meer op school terug te komen.

Ahmad, schoonmaker

‘Ferry is niet mijn maatje, hij is mijn vriend.’

Mijn vader is na de scheiding in Nederland gaan wonen. Hij is weer getrouwd en heeft weer kinderen gekregen. Mijn moeder heeft altijd gezegd dat mijn vader slecht was. Ze wilde dat mijn zus en ik niet van mijn vader hielden. Mijn vader zegt dat hij ons altijd geld heeft gestuurd, maar mijn moeder zegt dat hij dat nooit heeft gedaan.

Mijn moeder behandelde mij als een hond. Als een hond wordt geslagen, wordt hij bang en gaat hij zijn baas haten. Toen ik groter en sterker werd, begon ik mijn moeder terug te slaan. Soms met een stok, maar ook heb ik mijn hond haar eens laten bijten. Ik ben heel agressief geworden. Zo agressief dat ik steeds ruzie maakte met de nieuwe man van mijn moeder. Ik heb de ramen van zijn huis ingegooid, zijn auto vernield en zelfs een keer met een mes op hem ingestoken. Ik belandde in de gevangenis en moest het land uit. Mijn zus is ook slecht behandeld door mijn moeder, maar ze is altijd bij haar gebleven. Mijn moeder heeft suikerziekte, kan niet goed meer zien en is al vanaf haar geboorte gehandicapt aan één arm. Mijn zus vindt dat ze haar niet in de steek kan laten.

Hasj

Omdat mijn vader in Nederland woonde, ben ik na mijn vrijlating hier naartoe gegaan. Mijn vader heeft mij van Schiphol gehaald. Nadat ik een asielaanvraag had gedaan, ben ik met hem meegegaan naar Zwolle. Ik weet het nog goed. Het was koopavond. Met mijn vader liep ik door de stad. We kwamen langs een coffeeshop en mijn vader zei: “Pas hiervoor op, dit is een andere coffeeshop dan in Koeweit. Hier worden drugs verkocht.” Toen ging hij naar huis en ik bleef nog even in de stad, want ik wist hoe ik naar zijn huis moest komen. Ik was alleen, had honderd gulden bij me en raakte aan de praat met een Marokkaanse man op straat. Ik vroeg hem of hij hasj voor mij wilde halen. Ik heb een keer in Koeweit met mijn oom hasj gerookt. Hij was drugsverslaafd en dealde. Omdat hij vaak agressief was, is het bij die ene keer gebleven. De Marokkaanse man heeft mij buiten bij het kantoortje van de Stadswacht aan de Grote Markt geleerd hoe ik van de hasj een joint moest maken. Ik heb de joint zonder filter gerookt. Midden in de nacht kwam ik thuis bij mijn vader. Hij was nog wakker en vroeg direct wat ik had gehad. Ik antwoordde dat ik moe was en wilde slapen. Mijn vader geloofde mij niet en heeft me die nacht buiten gelaten. Vanaf mijn negende rookte ik al, vanaf mijn dertiende

zelfs een pakje sigaretten per dag, en vanaf die nacht was ik verslaafd aan de drugs. Terwijl mijn vader druk was met zijn nieuwe vrouw en kinderen, heb ik geleerd hoe ik hasj moest verbouwen en dealen. Ik transporteerde naar Duitsland en verdiende in een paar dagen soms wel € 40.000,-.

Vergunning

De procedure van mijn asielaanvraag verliep niet goed. De IND en de politierechter geloofden niet dat ik uit Koeweit kwam en een zoon was van mijn vader. Tot drie keer toe heb ik 'negatief' gekregen. Ik moest terug naar Koeweit. Nadat ik met getuigen naar het Koeweitse consulaat was geweest, kreeg ik een verblijfsvergunning voor drie jaar. Gelukkig heb ik later een vergunning voor onbepaalde tijd gekregen.

Vanwege de asielaanvraag woonde ik in het asielzoekerscentrum in Genemuiden en ging naar de ISK, de Internationale Schakel Klas. Mijn vader wilde in het begin de les gelden niet betalen. Als ze niet geloofden dat hij mijn vader was, was hij niet de aangewezen persoon om te betalen, vond hij. Na veel gedoe met een deurwaarder heeft hij uiteindelijk toch betaald.

Na de ISK ben ik op Landstede begonnen. Maar na zes maanden stopte ik ermee. Ik leerde Nederlands op straat en in de coffeeshop. Ik sliep bij mijn vader, in het asielszoekerscentrum of bij vrienden in Zwolle. Toen mijn Nederlands wat beter werd, ging ik werken bij TNT Post. Ik

had moeite om in het Nederlands te schrijven en ging daarom naar de taalschool van het Deltion College, met allemaal oudere mensen in de klas. Op die school vonden ze dat ik wel redelijk Nederlands sprak en werd ik aangemoedigd om toch weer een opleiding te doen. Ik ben toen begonnen met de horeca-opleiding bij Landstede. Als crimineel werkte ik vijf avonden en nachten per week, dus eigenlijk had ik geen tijd om naar school te gaan. Dus: óf ik sliep in de klas óf ik had zoveel XTC genomen dat ze me op school agressief vonden. Onder de coke werkte ik bij de kassa in de kantine op school. Mijn vrienden hoefden nooit te betalen, dus de kassa klopte nooit. Ik zei dat dit kwam omdat ik niks van de kassa snapte. In die tijd blowde ik om in slaap te komen. En als ik wakker was, moest ik blowen om wakker te blijven.

Kans

In die tijd maakte ik ook kennis met meneer Nabil. Hij wou mij een kans geven en heeft mij gekoppeld aan Ferry. Ik had toen al een schuld opgebouwd. Ferry heeft mij geleid naar de

schuldhulpverlening van de gemeente Zwolle. Daar wilden ze mij helpen om van de schuld af te komen. Ferry kwam bijna elke week bij mij langs. Ferry was de eerste met wie ik praatte over mijn problemen. Ik heb hem dingen verteld die verder niemand weet. Ik zeg alles tegen

hem. Hij luistert. En ik luister naar zijn adviezen.

Ik kwam bijna nooit op school. Nadat ik drie keer een nieuwe

kans had gekregen, moest ik stoppen met de opleiding. Ik heb met Ferry contact gehouden, maar ik ben de criminele weg nog verder ingeslagen. Wat moest ik op school als ik zoveel geld kon verdienen met dealen?

Politie

Eind 2008 ben ik opgepakt. Ik dealde en handelde in gestolen goederen. Ik heb drie maanden vastgezeten. Nu heb ik een nog hogere schuld en geen vast adres. Ik slaap bij vrienden of bij mijn vader, maar heb geen adres waar ik me kan inschrijven om een uitkering of studiefinanciering te krijgen. Ik maak sinds kort 5,5 uur per dag schoon en hoop van mijn salaris mijn schuld af te kunnen lossen. En ik wil terug naar school, terug naar mijn vader. Het leven van vroeger wil ik niet meer. Ik wil niet meer dealen, ik wil nu goede dingen doen. De politie kent mij en houdt mij in de gaten. Als ik nog een keer iets verkeerd doe, komt het nooit meer goed. Ik wil vroeger vergeten. Ik ben al mijn geld kwijtgeraakt. Dus ben ik teruggegaan naar meneer Nabil en Ferry met de vraag: "Wat moet ik doen? Ik wil wat doen!"

Ferry

De horeca heeft mijn hart, maar ik heb geen diploma en geen werkervaring. Mijn droom is om een eigen restaurant te hebben. Een restaurant waarin ik zelf de kok ben. Of een poetsbedrijf, dan heb ik minder startkapitaal nodig. 't Is goed dat ik werk, want nu heb ik een vast ritme. Ik ben op zoek naar mogelijkheden om studiefinanciering te

krijgen, gelijktijdig mijn schuld af te lossen en een normaal woonadres te hebben. Ferry helpt mij daarbij. Mijn vader gaat binnenkort naar Irak en probeert voor mij een Irakees paspoort te krijgen. Misschien dat ik dan naar Irak ga. Ferry is niet mijn maatje. Hij is een vriend van mij. Hij is goed voor mij. Als ik hem niet had, had ik veel meer problemen. Want verder is er niemand die zegt wat ik moet doen.

Mijn vier broers en ik werden elke dag uitgescholden als we naar school liepen. Ik weet het nu nog: “Roomse papen klimmen als apen in de bomen om bij Maria te komen.” Ik ben geboren in Winschoten, een stadje in noord-Groningen. Wij behoorden als katholieken tot de minderheid. De katholieken waren rijke zakenlui. Wij hadden een eigen winkel, onze burens ook, maar we kochten niet bij elkaar. Zo hard werd dat gespeeld. Later heeft mijn broer de zaak overgenomen en werd hij dikke vrienden met de zoon van de slager, die niet katholiek was. Gelukkig is er veel veranderd. Ik ben nu 65 jaar. Vanaf mijn jeugd is mijn leven helaas niet heel vrolijk geweest, hoewel ik mijn best heb gedaan.

Ria Feimann, oud-apothekersassistente

‘Om maatje te zijn, moet je van mensen houden.’

Het vervolgonderwijs moest katholiek zijn en dus moesten mijn broers naar kostschool. Ik heb geluk gehad, want er was een katholieke middelbare meisjesschool in Groningen. Toen ik elf jaar was, kwam ik bij mijn eerste kostgezin in die stad. Achteraf denk ik dat ik in dit opzicht verwaarloosd ben, met de beste bedoelingen van mijn ouders. Ik heb niet gepuberd, ik was altijd fatsoenlijk. En ik was altijd afhankelijk van vreemde mensen. Wel heb ik een leuke tijd gehad op de meisjesschool. Ik leerde gemakkelijk. Omdat ik alleen in de weekenden thuis kwam, was ik Winschoten al snel ontgroeid. Toen ik na mijn diplomering weer bij mijn ouders ging wonen, had ik geen aansluiting meer. Ik werd apothekersassistente in een katholiek ziekenhuis in Groningen. Ik wilde graag naar Amsterdam, maar dat mocht niet van mijn ouders. Dat was te gevaarlijk. Toen ben ik naar Nijmegen gegaan en woonde daar in een souterrain bij een hospita met een ander meisje. In Nijmegen heb ik mijn man leren kennen. Dat meisje is getrouwd met de vriend van mijn man en we hebben nog steeds veel contact met elkaar.

Carrière

Mijn man kreeg een baan in Den Haag en ik ging met hem mee. We kregen een flat in Voorschoten en al vrij snel was ik zwanger. Kort na elkaar kregen we drie kinderen, twee jongens en een meisje. Met de kinderen ging het altijd prima, maar met mijn man niet. Hij ging veel drinken en heeft ons verlaten voor een kennis van mij. Het gaat momenteel niet goed met hem en ik ben blij dat hij een vrouw heeft die voor hem zorgt. Mijn jongste kind was achttien jaar toen mijn man en ik uit elkaar gingen. We hoefden dus geen afspraken te maken over een bezoeksregeling. Mijn man heeft netjes bijgedragen aan de studiekosten. Het huis werd verkocht, ik ging op een flat wonen en mijn middelste kind heeft nog even bij me gewoond. Toen de kinderen klein waren, heb ik de sociale academie gedaan en ik deed in die tijd veel invalwerk als leidinggevende in de verzorging. Het lukte me helaas niet om een vaste baan te vinden, maar als alleenstaande moeder moest ik wel zorgen voor brood op de plank. Dus heb ik herscholing gedaan om weer in een apotheek te kunnen werken. Carrière had ik immers al gemaakt: ik heb drie mooie kinderen afgeleverd.

Dood

Via mijn broer in Winschoten leerde ik na een tijdje een man kennen die in Assen woonde en met wie ik een relatie kreeg. Hij was net met de VUT. Maar ik zag mezelf niet in Assen wonen. Dus was ik het ene weekend bij hem en was hij het andere weekend bij mij in Voorschoten. Op een gegeven moment wilde ik bij hem wonen als ik een baantje in Groningen zou vinden. En ik kreeg een ontzettend leuke baan op een antroposofisch therapeuticum, waar ik werkte voor twee artsen en zes therapeuten. Dat werk heb ik als een warm nest ervaren. Maar het noodlot sloeg toe. Twee dagen voor de verhuizing naar mijn vriend ging hij dood. Hij kreeg longontsteking, heeft één dag in het ziekenhuis gelegen en was dood. Zo'n scenario verzin je niet. Hij was een sterke en sportieve man. Daar zat ik tussen de verhuisspullen. Mijn flat was verkocht. Vriendinnen hebben mijn boeltje ingepakt en de verhuizer heeft mijn spullen opgeslagen in containers. De eerste veertien dagen ben ik nog in het huis van mijn vriend gebleven. Dat nieuwe leuke baantje was godzijdank mijn houvast. Ik heb een tijdje geloged in het magazijn van de winkel van mijn broer. In het weekend was ik wel bij hem en zijn gezin, maar het leek me niet goed om daar ook doordeweeks te zijn. Ik was zo kwetsbaar, ik zou daar waarschijnlijk nooit meer weggegaan zijn. Na zes weken kreeg ik een bovenwoning in Groningen. Daar ben ik heel bang geweest. Ik woonde tussen de studenten en de junks die in mijn portiek lagen. In die tijd ben ik suikerpatiënt geworden en volgens mij is dat door de angst gekomen.

Hans van der Togt

Omdat ik niet wilde leven in angst, ben ik verhuisd naar Peize, een dorpje dichtbij Groningen. En hou je vast, toen heb ik de postcodeloterij gewonnen. Daar kwam Hans van der Togt met allerlei toeters en bellen in Peize. Ik schrok me rot. Ik had net een puppie. De bel ging, ik trok de voordeur open, zag allemaal lampen en er sprongen twee kleine hondjes naar binnen. Ik dacht eerst dat het mensen waren van een hondenblad. Ze liepen mijn hele huis door en duwden mij een bos bloemen in de handen. Ik werd zó kwaad en zei: "Uit die lampen, ik woon hier, wie zijn jullie?" Iemand zei pissig: "Ik ben Hans van der Togt. Kan dat hondje van u misschien even weg?" Ik zei: "Dat hondje woont hier, misschien kunnen die van jou even weg?" Hans was pissig, het was dus niet zo gezellig. Maar goed, ik kreeg dat geld. En het eerste wat ik wilde, was weer halverwege het land wonen. Ik wilde niet meer in een plaats wonen waar ik niemand kende. In Zwolle kende ik lieve mensen, die me hebben geholpen met het zoeken naar een huis. En zo ben ik acht jaar geleden in deze stad terecht gekomen. Ik ben de apotheken bij langs gegaan en heb weer een baan als apothekersassistente gevonden.

Mijn hoofd

Vorig jaar juli ben ik gestopt met werken, een jaartje eerder dan de AOW inging. Ik heb een gebroken lendenwervel, waardoor het werk me te zwaar werd. Als apothekersassistente moet je veel staan. Mijn kinderen zie ik niet wekelijks, maar ik heb een goed contact met hen. Sinds ik

gestopt ben met werken, pas ik af en toe op de kleinkinderen. In het begin kende ik nog niet veel mensen in Zwolle. Ik ging op zoek naar vrijwilligerswerk, want ik wilde wat zinvols doen en ik wilde structuur houden in mijn leven. Een vriend van mij was maatje bij Landstede, maar eigenlijk was dat niks voor hem. Hij vond het wél wat voor mij. Dat vond ik ook, dus met Nabil hebben we overlegd dat ik zijn maatje overnam. Het ging om een Vietnamees meisje, bijdehand, hardwerkend en open. Ze had moeite met de Nederlandse taal. Een leuke binnenkomer voor mij. Ik heb haar veel geholpen met haar werkstukken. Ze belde mij eens om te zeggen dat ze mijn hoofd nodig had. Ik was heel nieuwsgierig wat er aan de hand was. Ze kwam bij me en liet me drie abonnementen zien van haar mobiele telefoons waar ze vanaf wilde. Het was een heel gedoe, maar het is haar gelukt om de abonnementen kwijt te raken. Ze heeft haar diploma gehaald, maar gaat niet door met school. Dat vind ik jammer, hoewel ik het wel begrijp. Ze wil werken, ze wil geld en vrijheid.

Melanie

Toen kreeg ik Melanie, een Nederlands meisje met heel andere problemen. Haar vader en moeder zijn ernstig ziek. Haar moeder is stervende en Melanie zorgt voor haar. Ik ben een keer bij haar thuis geweest en heb haar moeder ontmoet. Ze is een flinke vrouw, die altijd hard gewerkt heeft

als vrijwilliger. Ze heeft moeite om hulp aan te nemen, maar ze moet wel. In het begin hielp ik Melanie veel met school. Nu hebben we even wat minder contact. Ik maak me zorgen om haar. Ze onderhoudt haar vriendschappen momenteel niet, gaat niet uit, maar zit alleen in het wereldje met zieke ouders.

'Ik ging op zoek naar vrijwilligerswerk, want ik wilde wat zinvols doen en ik wilde structuur houden in mijn leven.'

Alles staat in het teken van de naderende dood van haar moeder. Ze voelt zich verantwoordelijk voor haar, ook voor haar sterven. Dat vind ik verschrikkelijk om te zien. Als alles achter de rug is, wil ze weer dingen voor zichzelf doen. Maar waar gaat ze straks wonen? Melanie heeft dit schooljaar niet gehaald en dat had ik niet verwacht. Ze is heel pienter, maar is waarschijnlijk teveel afwezig geweest. Ik vind dit echt heel triest.

Mevrouw Ria

Dan heb ik nog twee andere meisjes. Tja, ik kan geen nee zeggen tegen Nabil. Drie leerlingen vond ik het maximum. Met de vierde wilde ik eerst kennismaken, maar Nabil had het contract al klaarliggen. Mijn derde leerling is een meisje uit Afghanistan, dat nog maar twee jaar in Nederland is en waarmee het moeilijk is te communiceren. Ze vond dat niemand haar hielp op school en dat haar mentor te druk was met andere dingen. Maar het ligt ook aan haar, ze is te bescheiden. Ze deed in het begin alsof ze alles begreep, terwijl ze dat niet deed. Ik heb haar verteld dat ze daarmee niks leert. Ik help haar veel met school, ze noemt me mevrouw Ria.

Het gaat helaas nog niet zo goed op school, maar alles heeft tijd nodig. Ze heeft verkering met haar neef, waar ze ook mee gaat trouwen. Ik reageerde dat dit toch niet kon, dat ze dan kindjes met gebreken konden krijgen. Maar ze zegt dat dit wel meer voorkomt in haar cultuur en dat ze in Nederland meer kindjes met gebreken ziet dan in Afghanistan. Ze is gelukkig, thuis met haar ouders en met haar vriend. Dat is het belangrijkste. Ze komt volgens mij uit een goed nest. Ze heeft een Nederlandse vriendin, die meekijkt met haar huiswerk. Ik merk dat ze veranderd is. Ze durft veel meer te vragen en te vertellen uit zichzelf.

Nagellak en sigaretten

Het gaat minder goed met het vierde meisje dat ik begeleid. Ze heeft droevige ogen, maar wil niet veel praten. Ze is van huis weggelopen, is in de crisisopvang beland en heeft gewoond in een huis voor begeleid wonen. Sinds kort heeft ze door mijn gepush weer contact met haar adoptiefouders. Ze heeft nooit geld, nooit beltegoed, wel geld voor nagellak en sigaretten, eet slecht en is vaak ziek. Ze wil niet praten over haar problemen. Een dag voordat ze achttien jaar werd, is ze uit begeleid wonen naar haar vriendje verhuisd. Een jongen die ook geen geld heeft, maar wel schulden en andere problemen heeft. Ze heeft geen zin om te werken. Dat vind ik moeilijk om te begrijpen. Ze keek er erg naar uit om achttien jaar te worden vanwege de

studiefinanciering en de OV-kaart. Mijn kinderen hebben naast hun studiefinanciering altijd moeten werken en daar zijn ze niet minder van geworden, integendeel. Het lijkt soms of deze generatie dat minder vanzelfsprekend vindt.

Terugfluiten

Ik moet uitkijken dat ik niet harder ga werken dan mijn leerlingen. Ik heb de neiging om zelf dingen voor ze uit te zoeken of te doen, maar ik moet mezelf daarin terugfluiten. Ik moet bijvoorbeeld oppassen dat ik niet help verhuizen of een verhuizing regel. Als iemand wil verhuizen, is dat een eigen keus. Hij of zij moet dat zelf regelen en hulp vragen aan vrienden of ouders. Het is lastig om leerlingen zo ver te krijgen dat ze zelf hun problemen oplossen. Toen mijn kinderen nog thuis woonden, was het bij ons een inloop van jonge mensen. Daar houd ik van. Ik vind die jonge mensen erg leuk. Ik ben blij dat ik maatje ben geworden.

‘...we praten over school, thuis en vrienden. Ik hoop dat mijn leerlingen op de weg blijven, dat ze niet ontsporen.’

Het ligt me goed, ik vind het leuk en mijn leerlingen waarderen me. Ik besteed een dagdeel per week aan een leerling, dat is best veel. Ik spreek op school af of bij mij thuis. En we praten over school, thuis, familie en vrienden. Ik hoop dat mijn leerlingen op de weg blijven, dat ze niet ontsporen. Ik vind het zwaar voor ze hoor. Een studie zonder studiefinanciering, zonder OV-kaart, terwijl er wel een grote mate van zelfstandigheid van ze wordt verwacht. Ze krijgen van niemand geld. Ik vind het soms een rare wereld.

Mensenmens

Het doet mij goed om te zien dat kinderen zelfverzekerder worden en meer open durven te zijn. Om maatje te zijn, moet je van mensen houden. Als je geen mensenmens bent, moet je er niet aan beginnen. Je moet betrokken willen zijn bij mensen die nog op school zitten, die hun toekomst nog tegemoet gaan. Mijn inzet en hun inzet is gericht op later, dat probeer ik ze bij te brengen. Ik hoop dat ze het belangrijk vinden om naar school te gaan, hun diploma te halen, hun pienterheid te gebruiken en voor zichzelf te zorgen.

Ik ben zestien jaar en woon momenteel alleen. Mijn ouders zijn drie jaar geleden gescheiden. Mijn vader woont ergens anders en mijn moeder woont in een verpleeghuis. Ze heeft een hersentumor en ze heeft niet lang meer te leven. Bij mijn vader is vorig jaar zomer lymfklierkanker ontdekt. Hij krijgt chemokuren en begint binnenkort met stamceltherapie. Met de maatschappelijk werker overleggen we hoe het straks verder met mij moet.

Melanie Hellendoorn, leerling Kinderopvang

‘Ik ben soms bang hoe mijn leven verder gaat.’

Vorig jaar rond deze tijd was ik heel anders. Ik was vrolijk, ging met plezier naar school en deed leuke dingen met mijn vriendinnen. Ik was nooit met kanker en de dood bezig. Ik wilde dat het zo was gebleven, dat ik niet zo snel volwassen was geworden. Dat ik gewoon met mijn moeder leefde en de puber kon uithangen. Nu is mijn leven veranderd en zorg ik voor mijn moeder, hoe moeilijk dat voor ons beiden ook is. Ik moet nu dingen regelen die ik niet wil regelen, zoals de begrafenis van mijn moeder en de plek waar ik straks moet wonen. Met mijn vader ga ik mee naar ziekenhuisonderzoeken en chemokuren. Mijn moeder zit in de bijstand en mijn vader heeft ook niet veel geld. Samen met mijn zus regelen we alle financiële zaken. Met weinig geld is het soms lastig voor mij om rekeningen te betalen en een buskaart te kopen.

Thuis

Omdat ik te jong ben om alleen te wonen, moet ik dit huis verlaten. Mijn hele leven woon ik al in dit huis en ik vind het jammer dat ik dit kwijtraak. Hoewel ik veel bij mijn tante kom,

vind ik het fijn om alleen thuis te zijn. Want hier heb ik mijn eigen spullen, zoals mijn computer. Ik heb huishoudelijke hulp, maar moet meer doen in huis dan toen mijn moeder hier nog woonde. Nu doe ik ook de boodschappen en de was. Gelukkig helpt mijn vader mij als hij zich goed voelt. Ik heb een zus die in Utrecht studeert. Met haar praat ik veel, we hebben goed contact, maar ze kan hier niet altijd zijn. Na de dood van mijn moeder ga ik bij mijn vader, mijn tante of begeleid wonen. Ik heb veel mensen om me heen die me steunen, zoals mijn tante, de burens, mensen op school en natuurlijk mijn maatje Ria.

Zorg

Bijna elke dag ga ik naar mijn moeder in het verpleeghuis. In het weekend komt zij altijd thuis en zorg ik samen met mijn zus voor haar. In de woonkamer staat het bed van mijn moeder. Ik slaap naast haar, zodat ze niet uit bed kan vallen en ik haar kan helpen als ze naar de wc moet. Zolang het kan, wil ik haar thuis verzorgen. We proberen de komende tijd nog veel leuke dingen te doen, zoals naar het strand gaan of op een terrasje zitten. Wat eerder zo vanzelfsprekend was, is nu heel bijzonder geworden. Ik praat veel met mijn moeder over haar ziek-zijn en over mijn toekomst. Want ik ben soms bang hoe het verder gaat.

School

Ondertussen ga ik naar school. Elke dag ga ik met de trein en bus op en neer van Kampen naar Zwolle. Ik ben eerstejaars en doe de opleiding Kinderopvang. Later wil ik op een kinderdagverblijf werken. Nu loop ik één dag in de week stage op een buitenschoolse opvang. Ik heb niet altijd zin om naar school te gaan. Het lukt ook niet altijd, omdat ik veel met mijn ouders meega naar onderzoeken. Mijn stage is een leuke afleiding. Door de problemen thuis begon ik op school achter te lopen. Ik praatte veel over mijn situatie met Brechje van het trajectbureau. Zij heeft mij geholpen bij het zoeken naar hulp, zoals mantelzorg, en zij verwees mij naar Nabil voor een maatje. Mijn maatje Ria heeft ook veel meegemaakt en vertelt veel over zichzelf. Dat vind ik fijn. Ik kan wel praten met iemand uit mijn eigen gezin, maar dat staat soms te dichtbij. Ook helpt Ria met mijn huiswerk of met dingen thuis die ik niet snap, zoals financiële zaken. Ria en mijn moeder hebben met elkaar kennisgemaakt, dat was heel leuk. Mijn moeder vindt het fijn dat ik een maatje heb.

Vriendinnen

Ik had vroeger best veel vriendinnen, maar ik heb niet veel contact meer met hen. Ik ben veel te druk met alles en sommige vriendinnen weten niet hoe ze op mijn situatie moeten reageren. Hoewel ik dat wel kan begrijpen en misschien zelf ook niet zou weten wat ik moest doen, vind

ik dat niet fijn. 't Is raar dat ze opeens anders tegen me doen omdat ik dit meemaak. Op school weten klasgenoten ook niet goed hoe ze ermee om moeten gaan. Ze vragen me wel hoe het gaat, maar ze vragen niet door en dat vind ik jammer. Ik heb gelukkig goed contact met mijn mentor. Zij heeft hetzelfde meegemaakt, dus ik kan goed met haar praten.

Hemel

Mijn leven is enorm veranderd en in de toekomst gebeurt er nog veel meer. Want ik raak dit huis kwijt en mijn kamer en ga ergens anders wonen. En mijn moeder is er dan niet meer, dat is heel raar. Ik denk veel na over hoe mijn toekomst er dan uitziet. Ik weet niet hoe ik het moet doen zonder mijn moeder. Mijn moeder gelooft dat ze in de hemel komt. Ze is minder bang dan ik. Mijn ouders zijn door hun ziektes dichterbij elkaar gekomen. Toen mijn vader ziek werd, zorgde mijn moeder voor hem. Nu mijn moeder zieker is dan mijn vader, doet hij veel voor ons. Ik vind het mooi dat ze beter contact hebben dan ooit. Door deze wonderen geloof ik ook dat mijn moeder in de hemel komt.

Melanie's moeder Marieke Dijk is overleden op 18 juli 2009 en haar vader Gerrit Hellendoorn op 26 september 2009. Melanie woont nu op zichzelf, in een duplexwoning, met dank aan de woningcorporatie, familie, kennissen en vriendinnen. Ze krijgt thuisbegeleiding van Bureau Jeugdzorg.

'Ik kan wel praten met iemand uit mijn eigen gezin, maar dat staat soms te dichtbij.'

Albert Schweitzer heeft mij als lagere schoolkind al gefascineerd. Hij was midden vorige eeuw arts in Afrika, richtte hospitalen op en bekommerde zich om Afrikanen die onder erbarmelijke omstandigheden leefden. Als kind las ik veel over ontwikkelingslanden en dat heeft mijn interesse gewekt voor gebieden als Nieuw-Guinea, Indonesië en Afrika. In de jaren zestig heb ik in Amsterdam fysische geografie gestudeerd, dat te maken heeft met de bovenste laag van de aarde, zoals vulkanen bergen en zeeën. Later werd culturele antropologie, volkenkunde, ook een studieonderwerp. Als docent heb ik mijn leerlingen verteld over al het moois in de wereld.

Madzy van der Plaats, oud-docent

‘Zelfs Obama heeft een personal coach.’

Mijn eerste baan was bij de Unesco in Brazilië. In vele opzichten was dat voor mij een indringende ervaring. Aan de ene kant zag ik de Europese rijkdom om me heen en aan de andere kant de straatkinderen zonder ouders die in portieken op karton sliepen. Dat is heel confronterend voor iemand die uit een rijk land komt. Ik werkte aan de universiteit in Rio Grande do Sul. Na een jaar ging ik terug naar Nederland, omdat mijn moeder overleed. Ik wilde in de buurt blijven van mijn vader en mijn familie om dit verlies met elkaar te verwerken. Ik ben niet meer teruggegaan naar Brazilië. Ergens een jaar leven is heel anders dan er op vakantie gaan. Je kunt je dan niet onttrekken, je moet je settelen en dat geeft andere banden met een land en de bevolking. Als ik na deze ervaring nog naar een ver land wilde, wilde ik er deel van uitmaken. Maar omdat ik de armoede moeilijk kan verdragen, ben ik daarna niet meer voor een lange periode naar een ver land geweest. Ik heb grote bewondering voor vrouwen die kindershospitalen oprichten of ander ontwikkelingswerk doen. Ik heb mezelf afgevraagd waarom ik dat niet doe, maar zo is het niet gelopen bij mij.

In Zwolle ben ik begonnen als docent aan de christelijke kweekschool, die na een fusie is opgegaan in Hogeschool Windesheim. Nadat ik daar zeven jaar had gewerkt, heb ik een sabbatical year genomen. Daarna heb ik invalwerk gedaan en in 1980 werd ik docent bij de opleiding Toerisme van de Factor. Die opleiding is door de fusie opgegaan in ROC Landstede. De opleiding Toerisme (MTRO) moest in die tijd nog opgezet worden. Ik was de tweede docent die aangetrokken was en vond het een boeiende periode. Ik leidde leerlingen op voor het bedrijfsleven, zoals een reisbureau waar geld moest worden verdiend. Ik vond het een leuke combinatie om leerlingen te begeleiden naar een praktische toekomst in het toeristische bedrijfsleven, en hen ook te helpen met hun persoonlijke groei om hun liefde voor het werk te vervullen. Ik kon de kinderen vertellen over wat mij dierbaar is: de aarde, de landen, de cultuur, de mensen, al het moois wat er te zien is in de wereld. Ik hoop dat ik daarin ben geslaagd. Mijn werk heb ik altijd met veel voldoening en plezier gedaan.

Ervoor gaan

Op mijn afscheid in juli 2005 kwam Nabil met een bloemetje naar me toe met de vraag of ik, nu ik toch niets meer te doen had, wilde toetreden tot de maatjes. En zo geschiedde. In een klas zaten een paar meisjes uit een Afrikaans land. Het zijn drie totaal verschillende meisjes.

Het eerste meisje heeft ernstig letsel opgelopen tijdens de in haar land woedende burgeroorlog. Ze komt van het platteland in en is waarschijnlijk weggejaagd naar de grote stad. Verder weet ik niet wat er is gebeurd, want ze vindt het moeilijk om daarover te praten. Vanwege problemen heeft ze haar studie voortijdig beëindigd en is ze naar een andere opleiding gegaan. Het trajectbureau, haar mentor en ik hadden wel wat twijfels bij de stap naar een andere opleiding. Maar toch ga je er als maatje voor. Het entreegesprek heb ik met haar geoefend. Dat zou je als ouder ook doen.

Taal van formulieren

Dit meisje had ook financiële problemen en dat maakte haar moedeloos. Ik ben met haar naar de bank geweest en samen met een bankmedewerker hebben we een saneringsplan gemaakt waardoor ze haar schuld binnen veertien maanden heeft afbetaald. De bankmedewerker deed erg zijn best, maar dit meisje snapte de taal van de formulieren niet. Wij zouden die formulieren ook niet snappen in een andere taal. Elke keer moest ik aan haar vragen of ze de bankmedewerker wel

snapte. Steeds moest ik alles eenvoudig vertalen. Uiteindelijk kwamen we eruit. Dat vond ik heel knap van haar. Ze is hier enorm van opgefleurd.

Kleine Verenigde Naties

Hiermee kom ik op het nut van de maatjes. Op school is een goed mentorsysteem. We hebben een driehoek van mentor, leerling en ouder. Een mentor weet dat achter de leerling een

‘Maar toch ga je er als maatje voor. ...Dat zou je als ouder ook doen.’

ouder staat en als het niet goed gaat, maken ze een afspraak met elkaar. De ouder is altijd op de achtergrond aanwezig. Daarmee bedoel ik ook de verzorger of grootouder. Maar bij ex-ama's ontbreekt die derde poot. En die rol neemt een maatje over. Een mentor kan niet te veel in de privé-sfeer dringen, let voornamelijk op schoolresultaten. Een maatje gaat verder, helpt bijvoorbeeld bij bankzaken. Of bij het begrijpen van rekeningen van Essent. Het maatjesschap vult het gat van de ontbrekende ouders op. Dit is nodig bij kinderen van alle nationaliteiten. Als je ziet waar ex-ama's vandaan komen, dan zijn wij hier op school een kleine Verenigde Naties. Alles wat oorlog maakt met elkaar, zit hier vriendelijk naast elkaar. Dat is van grote waarde.

Klusjes

Het tweede meisje had een andere achtergrond. Haar ouders waren politiek actief in Angola. Haar moeder is omgekomen en haar vader heeft zijn dochter als vijftienjarige op de boot gezet. Ze heeft nooit meer wat van haar vader en broer

gehoord. Dit vind ik aangrijpend. Ze is een heel krachtig en zelfstandig persoon. Ik vermoed dat ze intellectuele ouders had. Ik ben haar maatje, maar ze redt zich prima. Ze doet haar werk goed en chartert me wel eens voor klusjes, net zoals kinderen bij hun ouders doen. Ook dat is een vorm van maatje-zijn.

Schrijvend

Het derde meisje heeft zich met haar broer veel later toevertrouwd aan mij. Dat komt, denk ik, omdat ze ondersteund worden door de kerk waarbij ze betrokken zijn. Dat is een warme gemeenschap, een thuishaven, die heeft gezorgd dat zij niet in de criminaliteit zijn beland. Hun moeder is met haar, haar broer en hun oudere broer 'die niet alles zo goed begrijpt' naar Nederland gevlucht, maar ze hebben toen geen status gekregen. In 2005 is hun moeder met deze oudere broer naar een kerkdienst gegaan en daarvan zijn ze niet meer teruggekomen. Waarschijnlijk heeft ze haar kinderen hiermee een betere kans willen geven in Nederland.

Ze is onlangs geslaagd voor niveau 2 Helpende Welzijn. Met acht volwassenen zaten we bij de diploma-uitreiking om dat ene kind. Docent, maatje, stagebeleider; we waren allemaal trots en ik wilde dat Verdonk of Wilders dit eens zagen. Want dit is een stuk van Nederland dat kán! Ze is een prachtmens, ongelooflijk betrouwbaar en integer, zelfs na discriminerende ervaringen. Haar broer heeft ook een diploma gehaald. Ik probeer hen positieve dingen mee te geven als dans en

muziek. Het zijn zulke mooie slimme mensen. Mochten ze naar hun land terug moeten, dan hoop ik dat ze kracht putten uit hun positieve ervaringen hier.

Waardevolle mensen

Die kwetsbaarheid van hun leven raakte mij zo dat ik daarvan soms wakker lag. Alles was voor hen opgehouden: geen verzekering, geen recht op gezondheidszorg, geen opleiding, geen baan en dat terwijl wij het in Nederland zo goed hebben. Ik betrek het ook op mezelf. Ik leef in onvoorstelbare luxe vergeleken met hen. Als maatje word je gedwongen om écht betrokken te raken. Zeker als je beseft dat niemand zomaar z'n land verlaat, zeker kinderen niet. Je kunt over vluchtelingen lezen in de krant, maar je raakt echt betrokken als het mensen voor je zijn, waardevolle mensen.

Personal coach

Meneer Nabil is een fantastische basis voor leerlingen en maatjes. Hij is dag en nacht bereikbaar en is een vader voor alle leerlingen. Hij heeft zo'n belangrijke functie in onze maatschappij waar zoveel gebonden is aan tijd en afspraak. Nabil inspireert mij door zijn bereikbaarheid en warmte. Maatje-zijn verrijkt je horizon, je gaat over grenzen heen kijken. Aan leerlingen wil ik meegeven: aarzel niet uit trots om een maatje te vragen. Niemand hoeft het te weten als je dat prettiger vindt. Beschouw een maatje als een personal coach zoals veel belangrijke mensen die hebben. Zelfs Obama!

Mijn eerste schooldag op Landstede was niet leuk. Ik was niet gewend om met allemaal Nederlanders in de klas te zitten en ik sprak de taal niet goed. Daardoor begreep ik niet alles. Op school en ook thuis met mijn broertje heb ik hard gewerkt om de Nederlandse taal onder de knie te krijgen. Ik heb geleerd om te durven praten en om te vragen als ik iets niet begrijp. Een poosje geleden heb ik mijn diploma op niveau 2 gehaald. Ik moest bijna huilen, want ik kon niet geloven dat me dit is gelukt.

R., 22 jaar

‘Ik heb geleerd om te durven, te praten en te vragen.’

Het eerste jaar op school voelde ik me soms gediscrimineerd, ook door leerkrachten. Ze besteedden niet veel aandacht aan mij. Het maakte ze niet uit of ik op school was of niet. Ik voelde me niet thuis en het voelde alsof niemand me zag en niemand me kende. Voor mijn gevoel kreeg iedereen hulp, behalve ik. Dus had ik geen zin om naar school te gaan. Meneer Nabil kende ik al een poosje. Hij vertelde mij dat een maatje kan helpen bij huiswerk en bij problemen. Maar ook dat een maatje er speciaal voor mij is en dat ik daarom moet komen als we hebben afgesproken. Anderen zeiden tegen mij dat je met een maatje veel afspraken moet maken. En dat een maatje heel veel vragen stelt. Ik vond dat ik al genoeg aan mijn hoofd had en zag dat eerst niet zitten. Maar na twee weken nadenken, heb ik besloten dat ik wel een maatje wilde. Zo kwam Madzy in mijn leven. In het begin wilde ik haar nog niet alles vertellen, ik wilde nog wat afstand. Ik wilde eerst horen wie zij was, wat ze allemaal deed en wat ze kon doen voor mij. Al snel merkte ik dat ze een lieve vrouw is. Ik krijg van haar veel

‘Ik voelde me niet thuis en en het voelde alsof niemand me zag en niemand me kende.’

aandacht en dat had ik hard nodig. We hadden elke week een afspraak en dat vond ik wel wennen. In die tijd had ik nog niet veel vertrouwen in mensen. Madzy stelde veel vragen in het begin en vertelde veel over haarzelf. Stap voor stap leerde ze mij kennen. Dat vond ik een mooie tijd. Ik wilde steeds meer mijn gevoel delen met haar. We kennen elkaar nu drie jaar en ik vind dat ze mij nu goed kent. Ze weet wanneer ik verdrietig ben of blij, wanneer het wel of niet goed gaat met mij. Door Madzy krijg ik extra kracht. Ik zie haar als een moeder. Ik heb veel meegemaakt en mensen vertrouwden mij niet. Maar Madzy zei dat ze me wél vertrouwde en me geloofde. En dat ik de kans kan krijgen om te laten zien wie ik echt ben.

God

Door wat ik in mijn land heb meegemaakt en door mijn problemen in Nederland, heb ik een trauma opgelopen. Ik geloofde niet in God, maar toen ik een keer met vrienden meeging naar de kerk, heb ik God leren kennen. Door Hem ben ik ook veranderd. Ik voelde me meteen zo blij in de kerk, ik vergat mijn problemen, ik vergat alles. Het is niet uit te leggen, dat moet

je meemaken. Vanaf dat moment wilde ik altijd naar de kerk gaan en bij God horen. Vroeger was ik veel op mezelf gericht, deelde mijn problemen met niemand. Maar door God en Madzy vind ik het nu leuk om naar een feestje te gaan met vrienden. En heb ik geleerd om open te zijn. Want als ik niks vraag, krijg ik ook niks. Op school was ik de enige met een donkere huid en ik dacht dat iedereen zou lachen als ik wat zei. Maar ik heb geleerd om te durven, te praten en te vragen. Dat is een grote verandering.

Wantrouwen

Ik liep stage bij de thuiszorg en kwam bij een oude man thuis om hem te helpen met schoonmaken. Op school wisten ze dat hij racistisch was, maar toch stuurden ze me naar hem toe. Het eerste dat hij zei toen hij me zag, was: "Ik wil geen zwarte in mijn huis." Ik deed alsof ik hem niet hoorde, dacht dat hij misschien dement was en dat dit dan kan gebeuren. Maar op een gegeven moment heeft hij me geslagen, mijn spullen gepakt en op straat gegooid, al roepende dat ik weg moest gaan. Dat was echt pijnlijk. De burens hadden dit gehoord en hebben de school gebeld. Een lerares kwam mij ophalen en zei dat ik geen aangifte hoefde te doen. Die man was door zijn leeftijd waarschijnlijk in de war. Mijn stagebegeleider is met die man gaan praten en hij vertelde dat ik hém had geslagen. Maar dat zou ik nooit doen. Wat hij ook heeft gedaan, ik zag hem als mijn opa

en een oudere sla je niet. De school en de stagebegeleider geloofden de man en ze vertrouwden mij niet meer. Ik moest stoppen met deze stage en kreeg een nieuwe plek in een verzorgingshuis.

Op een dag ging ik een mevrouw helpen. Ik moest op tijd bij haar weg, want ik had geen fiets en moest lopend naar school. De mevrouw zei dat ik haar fiets moest pakken, dan zou ik sneller op school zijn en minder moe worden. Ik wilde dat niet, maar ze drong zo aan dat ik haar fiets heb meegenomen en heb afgesproken dat ik de fiets aan het eind van de dag zou terugbrengen. Dat heb ik ook gedaan. Op school ging het verhaal rond dat ik die fiets gejat zou hebben en dat ik mensen zou gebruiken. Ze dachten dat ik zelfs in staat zou zijn om geld te jatten. En dus kreeg ik geen nieuwe stageplek meer. Ik deed toen Helpende Zorg en Welzijn, had mijn theorie gehaald, maar kon de opleiding dus niet afronden. Meneer Nabil heeft geregeld dat ik een andere opleiding kon doen, waarbij ik geen stage hoefde te lopen. Dat was de opleiding Administratie en dat diploma heb ik gehaald. Via een kennis van meneer Nabil kon ik stage lopen bij een ander verzorgingshuis, zodat ik de welzijnsopleiding na de opleiding Administratie toch kon afmaken. Deze stage ging heel goed. Ik begon met vakantiewerk en kende de mensen en de bewoners al toen mijn stage begon. Ik durfde alles te vragen,

'Door Hem ben ik ook veranderd. Ik voelde me meteen zo blij in de kerk. Ik vergat mijn problemen, ik vergat alles.'

was vriendelijk en probeerde niet aan mijn problemen te denken. Ik wilde er voor die mensen zijn, hen helpen. Van nature praat ik zacht, maar omdat de bewoners oude mensen zijn, moest ik leren om hard te praten. In het begin vond ik het vooral moeilijk om mannen te wassen, want ik mocht natuurlijk niet laten merken dat ik dat vies vond. Maar nu doe ik dat gewoon, het hoort erbij. De mensen in het verzorgingshuis praatten niet slecht over mij, maar hielpen mij juist. Het was een groot feest toen ik mijn diploma haalde!

Alleen

Ik was veertien jaar toen ik vanuit Afrika in Nederland kwam. Ik kan niet praten over wat er met mijn ouders is gebeurd. Alleen dat ik het heel moeilijk heb gehad zonder hen. Ik was alleen met mijn broertje. De eerste jaren hebben we samen in een asielzoekerscentrum gewoond. Toen ik achttien jaar werd, moest ik op kamers wonen. Mijn broertje moest ik achterlaten in het kindertehuis. Dat vond ik heel moeilijk, want het liefste was ik bij hem gebleven. Ik ging in een andere stad wonen en omdat de afstand groot was, belden we veel met elkaar. Toen mijn broertje twee jaar later ook achttien werd, is hij in dezelfde stad gaan wonen. Omdat we toen naar de kerk in Zwolle gingen en ik daar mijn opleiding volgde, zijn we op een gegeven moment naar Zwolle verhuisd. Mijn broertje en ik zien elkaar gelukkig nu elke dag.

Voor mensen zorgen

Het liefste zou ik willen doorstuderen op niveau 4, in de verzorging, en daarna verder zien. Vroeger wilde ik advocaat worden, want mijn vader wilde dat vroeger ook in Afrika. Dat is hem niet gelukt, daarom wilde hij dat ik het wél zou worden. Maar ik wist vroeger helemaal niet wat dat beroep inhield. Nu weet ik dat je daarvoor hard moet leren en dat is moeilijk voor mij door de taal. En nu weet ik dat ik later in de verzorging wil werken, ik wil voor mensen zorgen. Ik wil over mensen leren, hoe ik het beste met ze kan omgaan. Mensen zijn verschillend en je leert van elk mens iets. Verzorging is niet alleen maar mensen wassen en aankleden, maar ook met hen praten en naar ze luisteren. Weten wat de gevoelens van mensen zijn.

Vechten

Mijn moeder is een voorbeeld voor mij. Ze was meer dan een moeder, ze was een vriendin. Ik weet niet of ik haar karakter heb of dat van mijn vader. Mijn moeder heeft veel kracht en is optimistisch. Ze is een vechter, een doorzetter. En ik ben dat nu aan het leren, want af en toe denk ik dat het mij niet gaat lukken. Ik probeer dan niet naar mijn emoties te luisteren. Het maakt niet uit wat er met mij gaat gebeuren, ik wil door met leven. Het is belangrijk dat ik zelfvertrouwen heb. Ik wil niet teveel piekeren. Ik geloof in God en ik weet zeker dat het goed komt. Het maakt niet uit in welk land ik terecht kom, ik heb hier veel geleerd, vooral hoe ik met het leven moet omgaan. Ik moet blijven vechten.

Eind jaren negentig begon het belangrijkste stuk van mijn veranderingsproces. Ik leerde kijken naar mezelf, waardoor ik opener werd naar mensen. Ik heb geleerd te laten zijn wat er is, zonder oordeel en op een aardse en nuchtere manier. Vanaf mijn studietijd heb ik diverse management- en directiefuncties gehad bij bedrijven als Stork, Akzo Chemie, Holec en TNO. Sinds 1997 werk ik voor mezelf als interim-manager en in de loop van het nieuwe millennium ben ik me helemaal gaan toeleggen op het coachen. De verandering in mij kwam door de Zijnsoriëntatie. Wat ik daarin geleerd heb, draag ik over aan de leerlingen die ik coach; ik wil ze laten stralen. Want ik vind dat ze een moeilijke opgave hebben in onze cultuur.

Bas Dane, coach

‘Leerlingen zijn stralende bronnen.’

In het managementwerk hield ik me bezig met veranderingsprocessen in organisaties. Door de automatisering van werkprocessen moeten mensen plotseling andere dingen doen. Ik maakte computersystemen om productieprocessen te besturen, gaf leiding aan mensen en was betrokken bij reorganisaties. Wat mij altijd heeft geboeid, is wat veranderingen betekenen in een organisatie; wat doet dat met mensen, hoe bouw je weer iets op met elkaar? Het proces bij de mensen boeide mij het meest. Toen ik voor mezelf ging werken, interim-klussen deed en me ging ontwikkelen in de Zijnsoriëntatie, ben ik mezelf gaan afvragen wat ik het liefst wilde met mijn leven. Dat was het coachen van mensen en daarop ben ik me volledig gaan toeleggen. Ik ben nu 69 jaar en ben mijn werk langzaam aan het afbouwen. Daarnaast ben ik maatje, momenteel begeleid ik twee leerlingen.

‘Wat mij altijd heeft geboeid, is wat veranderingen betekenen in een organisatie; wat doet dat met mensen, hoe bouw je weer iets op met elkaar?’

Een aantal jaren geleden las ik in Trouw dat veel vmbo’ers tussen wal en schip dreigden te vallen en een coach nodig hadden. Het ging met name om allochtone leerlingen. Ik wilde daaraan een bijdrage leveren en belde met Landstede. Het maatjesproject stond nog in de kinderschoenen en het kostte me wat moeite om in contact te komen met de juiste persoon binnen Landstede. Het idee was toen nog om oud-docenten in te zetten als maatje, dus in het begin was ik een buitenstaander. Ik ben toch opgenomen in de gelederen en ben één van de maatjes van het eerste uur. Inmiddels hebben we veel maatjes die niet uit het onderwijs komen.

Andersdenken

Voordat ik maatje werd, had ik nog nooit met allochtonen gewerkt. Ik kende ze ook niet uit mijn eigen omgeving. Ik werd geconfronteerd met een heel andere wereld. Dat uitte zich bijvoorbeeld in het maken van afspraken. Eerst vond ik het vooral vervelend als een jongere niet kwam opdagen voor een

afpraak. Maar toen me dit een paar keer gebeurde, begon ik me te verdiepen in cultuurverschillen. Ik kwam erachter dat mensen in een collectieve samenleving met een collectieve cultuur* geborgen in een groep leven. In die groep moet je afspraken nakomen, maar als je een afspraak om wat voor reden dan ook niét nakomt, is er niets aan de hand. Wij in Nederland leven echter in een individuele cultuur** en gaan zakelijk met elkaar om. Het eerste waar wij betrouwbaarheid op toetsen, is op het nakomen van afspraken. Dus als iemand zijn afspraak niet nakomt, dan krijgt hij bij ons de kwalificatie onbetrouwbaar. Ik realiseerde me dat ik een lading op het niet-nakomen van afspraken legde, die niet overeenkwam met hoe allochtone leerlingen dat beleefden. Zij konden daarom niet begrijpen waarover ik me zo druk maakte. Ik ben me verder gaan verdiepen in cultuurverschillen en las het boek 'Allemaal andersdenkenden' van Gert Jan Hofstede. Dat boek is voor mij een bijbel geworden op het gebied van cultuurverschillen en ik ben daarover lezingen gaan geven. Ik vind Hofstede een fenomeen waar je "u" tegen zegt. Ik heb door hem veel meer begrip gekregen hoe verschillend mensen kunnen denken. De andere maatjes hebben hier ook wat aan.

Schaamte en schuld

Ik ben maatje geweest van een jongen die betrokken was bij een ongeluk waarbij een vrouw is omgekomen. Hij had te hard gereden. Hij zat midden in het rechtsproces toen ik zijn maatje werd. Toevallig had ik net gelezen dat het in

collectieve culturen eerder gaat over schaamte en eergevoel dan over schuld. Dus ik vroeg deze jongen hoe hij en zijn familie met deze situatie omgingen. Hij vertelde dat zijn vader na het ongeluk niet meer naar zijn werk en onder de mensen durfde te komen. Zo erg schaamde hij zich voor zijn zoon. Een rechter gaat niet in op schaamte en eergevoel, die kijkt naar schuld. Ik heb met deze jongen de vragen voorbereid die de rechter zou gaan stellen.

Een ander voorbeeld is geld. In Afrika heb je een kascultuur. Zodra je wat in je portemonnee hebt, heb je wat te maken. Dat werkt hier anders. Je moet hier ook kijken naar je banksaldo. Als dat negatief is, kun je nog zoveel geld hebben in je portemonnee, maar je hebt dan helemaal niks te maken. Voor Afrikanen is dat moeilijk te begrijpen. Zij geven het geld dat ze cash hebben heel makkelijk uit, wat in onze ogen onverstandig is. Een brief van een incassobureau leggen ze makkelijk weg, omdat ze voor zichzelf menen dat het niet klopt.

Vragen stellen

Het boek van Hofstede heeft me ook geholpen bij een jongen van Turkse afkomst die heel stil was en een streng uiterlijk had. Hij volgde een opleiding, was derdejaars, maar het ging niet goed. Zijn mentor had de indruk dat de studie hem niet interesseerde en vroeg zich af of de jongen de juiste richting had gekozen. Hij vond dat de jongen moest blijven zitten. Ik vroeg hem waarom hij dit dacht. De mentor antwoordde dat de jongen nooit vragen stelde. Ik had net geleerd dat mensen

uit een collectieve cultuur per definitie geen vragen stellen. Tenzij ze daar toestemming voor hebben van hun groep. Ze zullen nooit een vraag stellen waarmee jij als meerdere in verlegenheid kunt komen. Voordat ze dat doen, moeten ze bijna zeker weten dat jij het antwoord weet, anders vinden ze dat jouw eer eraan gaat. Terwijl wij zouden zeggen: "Dat is een interessante vraag waarop ik geen antwoord weet. Dat zal ik eens nakijken." Leerlingen uit een andere cultuur moet je op een andere manier bij de les betrekken. Bijvoorbeeld door de klas in groepjes op te delen, zodat ze namens een groepje het woord kunnen voeren en vragen kunnen stellen. Want dan hebben ze toestemming van het groepje. Anders zullen ze in de klas geen vragen stellen. En dus kun je daaruit niet afleiden of iemand wel of niet geïnteresseerd is in de studie. Dit was een eyeopener voor de mentor en hij heeft er ook wat mee gedaan. De jongen is overgegaan en hij heeft zijn studie met succes afgerond.

Beschuldiging

Een ander voorbeeld is een Marokkaanse jongen die ik coach. Hij moest een boek uitwerken en had dat samen met een vriend gedaan. Die vriend had het stuk net iets eerder ingeleverd dan mijn leerling en de docent trok daaruit de conclusie dat mijn leerling het had overgeschreven. Mijn leerling zei dat het net andersom was, dat zijn vriend het van hem had overgeschreven. Ik weet niet wie er gelijk had. We maakten een afspraak met de mentor. Tijdens dat gesprek keek mijn leerling de mentor niet aan. Als hem wat werd

gevraagd, keek hij naar de grond. Ik vroeg hem later waarom hij de mentor niet aankeek. Hij antwoordde: "Als ik mijn vader aankijk als hij wat vraagt, krijg ik een draai om mijn oren. Het hoort niet in onze cultuur om een meerdere aan te kijken." Dat vond ik boeiend. Wij verwachten dat je, als je vindt dat je onterecht wordt beschuldigd, iemand recht aankijkt. Daarmee geef je aan dat je niks te verbergen hebt. In dit geval kregen wij dus de indruk dat de jongen zat te liegen, omdat hij voor zich uit bleef kijken. Ik heb een mailtje gestuurd naar de mentor hoe het in elkaar zat en de suggestie gedaan om beide jongens bij zich te roepen en, als ze er niet samen kunnen uitkomen, ze allebei de helft over te laten doen.

Eerlijkheid

Een teleurstellende ervaring was de begeleiding van een meisje met financiële problemen. Ik heb met haar geprobeerd om haar financiën op een rijtje te krijgen en had gebeld met incassobureaus om termijnbetalingen te regelen. Zelfs haar vriend heb ik nog geholpen met het zoeken naar werk. Maar na een tijdje kwam ze met nog meer schulden op de proppen, terwijl ik haar nadrukkelijk had gevraagd naar alles wat er speelde. Ze was niet eerlijk geweest en daarom wilde ik me niet meer met haar bemoeien. Dat was jammer.

Verlengstuk

Ik probeer altijd kennis te maken met de mentor van mijn leerlingen. Soms komt het initiatief van de mentor zelf en worden leerlingen via de mentor aangemeld bij Nabil voor

een maatje. Ik vind dat de mentor het maatje kan zien als een verlengstuk van zichzelf om de leerling te ondersteunen. Dat levert het meeste op. Helaas gebeurt dat nog niet altijd. Ik vind dat ze veel slimmer gebruik van ons kunnen maken. Enkele leerlingen die ik in de afgelopen jaren heb gecoacht, zijn terug naar het land van herkomst. Ik ben nooit in procedures gedoken, daar zijn andere instanties voor. Mijn primaire rol als maatje is te focussen op de studie: zitten de jongeren op een juiste plek, loopt de studie goed. Parallel daaraan kunnen andere zaken aan de orde komen, zoals problemen met ouders, huishouden of financiën. Soms maak ik huiswerk met ze of regel een cursus Nederlands of een test bij het trajectbureau. Ik boor regelmatig mijn netwerk aan. Sommigen zit ik achter de voddens en anderen help ik om door de bureaucratie van de school te komen. Ik probeer ze zoveel mogelijk zelf te laten doen, maar ga wel eens mee op gesprek naar het trajectbureau, mentor of werkgever.

Bewustzijn

Ik ben gereformeerd opgevoed, maar begon steeds minder geloof te hechten aan de dogma's die mij geleerd zijn. Wel geloof ik dat er meer in het leven is dan ik met mijn verstand kan begrijpen. Je hebt zaken die je kunt weten, zaken die je kunt beredeneren, maar ook zaken die je intuïtief kunt voelen. En dat zijn ook waarheden, een besef van iets dat je overstijgt.

'Ik vind dat de mentor het maatje kan zien als een verlengstuk van zichzelf om de leerling te ondersteunen.'

Een voorbeeld daarvan is het krijgen van een kind. Dat reikt verder dan je met je verstand kunt beredeneren. Ik ben op het spoor gekomen van Hans Knibbe, die deze visie handen en voeten geeft. Hij heeft een spirituele benadering met beide benen op de grond, geen gezweef of gehokuspokus. Ik ben een boerenzoon, daarmee moet je bij mij niet aankomen. Heel aardig heeft Knibbe mij het pad gewezen van het bewustzijn dat verder reikt dan het verstand. Ik heb de opleiding gevolgd aan de School voor Zijnsoriëntatie. Deze opleiding heeft mij veranderd in de relatie met mijn vrouw en kinderen en ik heb een andere kijk op mensen gekregen. Ik had vroeger geleerd dat mensen in zonde zijn ontvangen en geboren. Nou, dat klopt volgens mij niet. Wij zijn gezegende mensen, van begin af aan. Elk mens heeft een bron in zich. Deze bron wil echter nogal eens 'bedekt' zijn. Normaal functioneren we met ons dagelijks bewustzijn. Dit bewustzijn is in de loop van ons leven gevormd. Het is gebaseerd op de ervaringen uit het verleden waarin we ons soms niet gezien voelden of we nogal eens de boodschap te horen kregen dat je niet goed was, dat je faalde, fout of slecht was. Om toch ons verlangen om erbij te horen vervuld te krijgen, ontwikkelden we bepaalde kwaliteiten die gewaardeerd werden. Zo zijn we steeds op zoek naar positieve ervaringen en gaan weg bij wat ons niet bevalt en pijnlijk is. Vaak zijn we ons van deze bewegingen niet eens bewust en we spreken dan ook wel van de blinde vlek die iemand heeft. Als de condities goed

zijn, komen we tevoorschijn en als ze slecht zijn, trekken we ons terug. Het uit zich bijvoorbeeld door je terug te trekken in gezelschap waarin je je niet veilig genoeg voelt of het lastig te vinden om kritiek te geven aan iemand die je goed kent. De bron 'ontdekken' begint met het waar laten zijn wat er is, zonder oordeel. En je bij een frustratie af te vragen wat maakt dat je gefrustreerd bent. Het heeft namelijk altijd met jezelf te maken. Vroeger was ik geneigd het bij anderen of bij situaties te zoeken en dan ging ik die aanpakken, in de veronderstelling dat ik dan geen problemen meer zou hebben. Maar het begint altijd met jezelf.

Stralende bron

In het maatje-zijn probeer ik dit te vertalen naar de leerlingen. Alle jongens en meisjes hebben een stralende bron. Hoe krijg ik die weer stralend, hoe krijg ik ze weer open? Ze stikken vaak van de teleurstellingen en frustraties. We moeten ze de Nederlandse cultuur uitleggen en vertellen waarmee ze rekening moeten houden, omdat ze anders problemen krijgen. Voor deze allochtone jongens en meisjes is het een ongelooflijke opgave om door te krijgen hoe de Nederlandse cultuur in elkaar zit. Daar lopen ze allemaal keihard tegenop en dat is veel problematischer dan ik me ooit had gerealiseerd. Het kost mijzelf nogal wat moeite om daar niet gefrustreerd van te raken, om bij mijn eigen straling te blijven. Zodat ik open kan blijven en situaties vanuit verschillende perspectieven kan blijven zien, ook vanuit het perspectief van de jongeren.

Elke jongere, elk probleem vraagt zijn eigen benadering. Het is interessant en goed dat de maatjes hun ervaringen delen. Elk maatje doet het op zijn eigen manier. Maatje op Maat is een naam die de lading dekt. Een mooie voorziening en voor mij heel leerzaam.

*Collectieve cultuur: Individuen zijn vanaf hun geboorte opgenomen in sterke hechte groepen, die hun levenlang bescherming bieden in ruil voor onvoorwaardelijke loyaliteit.
**Individuele cultuur: De onderlinge banden tussen individuen zijn los; iedereen wordt geacht uitsluitend voor zichzelf te zorgen en voor zijn of haar naaste familie.

Vandaag heb ik mijn diploma juridische dienstverlening gekregen. Dat had ik nooit gehaald als ik Bas niet had gehad. Hij is ongeveer twee jaar mijn maatje geweest. Ons contact hield op toen ik alleen nog stage moest lopen. Bas wist dat ik op het goede spoor zat. Voor mijn generatie Turkse jongens ben ik geen voorbeeld. Wel voor twaalfjarigen zoals mijn broertje. Tegen hem en zijn vrienden zeg ik altijd dat school goed is voor je ontwikkeling.

Avni Celen, hbo-student Commerciële Economie

‘Stap voor stap bereik ik mijn doel!’

Mijn opa was arbeidsmigrant en heeft zijn gezin naar Nederland laten overkomen, waaronder zijn zoon, mijn vader dus. Mijn vader is getrouwd met een meisje uit zijn dorp. Ze waren kennissen en zijn door de families aan elkaar voorgesteld, dus niet uitgetrouwde. Begin jaren tachtig is mijn moeder naar Nederland gekomen in het kader van gezinshereniging. Mijn ouders zijn gestart in Harlingen, een Friese stad waar ik ben geboren. Ik heb nog een zus, een broertje en een zusje. Toen ik twee jaar was, zijn we verhuisd naar Raalte. Daar heb ik op de basisschool en op de havo gezeten. Op mijn elfde zijn mijn ouders gescheiden. Wij zijn bij mijn moeder gebleven. Ik heb nauwelijks contact met mijn vader.

Ik kon goed leren, maar ik toonde op school niet veel inzet. Ik vond dat er teveel vakken waren en was liever aan het voetballen met mijn vrienden. Zij zaten op het vmbo en hadden veel meer vrije tijd dan ik. In 4havo ben ik gestopt. Die zomer ging ik op kamp in Utrecht en vond dat een mooie stad. Ik heb daar een kamer gevonden en ging mbo Juridische Dienstverlening doen. Na een tijdje vond ik Utrecht niet leuk meer. Ik woonde in een criminele buurt en vond de kwaliteit van de school niet goed.

Na een halfjaartje stopte ik ook hiermee. Ik ging terug naar mijn moeder en omdat ik juridische dienstverlening nog wel interessant vond, ben ik naar Landstede gegaan. Het eerste jaar ging ik meer met mijn vrienden uit dan dat ik naar school ging. Daardoor bleef ik zitten. In het tweede jaar ging het ook niet goed. Ik ging met de verkeerde vrienden om. Ze zijn zelf niet verkeerd, maar ze deden geen goede dingen. En ik dus ook niet. Ik dronk en blowde. Toen ik in de gaten kreeg dat ik mijn toekomst aan het verpesten was en dat het anders moest, ben ik met drinken en blowen gestopt en heb ik deze contacten verbroken. Ik zag voorbeelden van jongens in mijn omgeving die het anders deden. Die gestudeerd hadden en een gezinnetje hadden. Die voorbeelden waren mijn neven en zwagers en goede vrienden.

Stap voor stap

Mijn mentor stelde me een maatje voor en zo kwam ik in contact met Bas. De eerste twee afspraken vroeg ik me af wat ik bij hem te zoeken had. Wat Bas me vertelde, wist ik allemaal wel. Maar toen ik hem vaker sprak, ontdekte ik dat hij een ervaren man was die achter me stond. Hij gaf me veel goede tips. Ik kwam in die periode mijn afspraken niet na, maakte geen huiswerk, had

geen planning en kwam nooit op tijd. Door Bas ben ik mijn huiswerk gaan maken op vaste tijden. Ik was een gesloten jongen, vertelde niet veel over mezelf. Maar ik vond Bas betrouwbaar en voelde me vertrouwd met hem om over alles te praten. Waarom? Hij kwam van buitenaf, hoorde niet bij school. Als ik te laat op school kwam, vroeg een leraar nooit waaróm ik te laat kwam. Bas deed dat wel, hij vroeg altijd door. Ik kwam altijd te laat, omdat ik 's nachts nooit kon slapen vanwege mijn financiële problemen. Ik zou mij verlossen met een meisje en had me daarvoor in de schulden gestoken. De verloving was niet doorgestaan, maar de schulden waren gebleven. Ik liet mijn problemen op me afkomen, ik wist niet wat ik ermee moest doen en ik was laks. Bas vond dat ik anders met mijn problemen kon omgaan. Ik moest naar ze toe stappen in plaats van ervoor weg te lopen. Bas leerde me die stappen te zetten. Korte stappen, ik moest niet teveel hooi op mijn vork nemen. Hij vroeg naar mijn doel. Als ik wist wat mijn doel was, kon ik dat stap voor stap bereiken. Voordat ik Bas leerde kennen, wilde ik snel mijn schulden aflossen. Nu was mijn doel het halen van een diploma geworden en daarna het aflossen van mijn schulden.

Puzzelen en zo

Elke week maakte ik met Bas een planning voor school, een planning om mijn doel te halen dus. Per week keken we hoe

ik het deed. Elke week moest ik een verslag maken hoe ik het vond gaan. Ik had een keer een belangrijk tentamen niet geleerd en had daar nog een week de tijd voor. Ik liet het altijd

'Bas vond dat ik anders met mijn problemen kon omgaan. Ik moest naar ze toe stappen in plaats van ervoor weg te lopen.'

op het laatste moment aankomen en dan leerde ik maar een beetje. Bas leerde me hoe ik me het beste kon voorbereiden. Ik moest tien hoofdstukken leren en dat hebben we verdeeld in twee hoofdstukken per dag. Bas overhoorde me en dat was fijn. Dat tentamen heb ik goed gemaakt.

Bas heeft me ook geleerd om een open houding te hebben. Als twaalfjarig jongetje was ik altijd vrolijk en zag het leven rooskleurig in. Op mijn zestiende begonnen de problemen op de havo. Ik was één van de weinige allochtonen, kon goed leren en iedereen dacht dat ik het ver zou schoppen. Maar het ging dus niet goed en ik raakte geïsoleerd en gesloten. En ik begon de impact te voelen van de scheiding van mijn ouders. Dat had ik de eerste jaren als vrolijk jongetje nog niet zo in de gaten. Bas gebruikte methodes om me opener te krijgen en kwam met allerlei spelletjes aanzetten. Ik moest puzzelen en zo. Eerst vroeg ik me af waar die man toch mee bezig was. Maar ik stond er wel open voor, want ik vond immers zelf ook dat er wat gebeuren moest met mij.

Thuis

Thuis heb ik geen ondersteuning gekregen. Als eerste generatie in Nederland had mijn moeder een taalachterstand

en ze kon me daardoor nooit helpen met school. Als ik uit school kwam, vroeg ze of het goed was gegaan. Ik antwoordde altijd met ja. Ze vroeg niet verder en kon daardoor niet ingrijpen toen het misging. Van andere leerlingen hoorde ik dat hun ouders hielpen met huiswerk en ik vond het wel jammer dat ik die hulp niet kreeg. Maar ik heb het mijn moeder nooit kwalijk genomen. Ik wil haar geen schuldgevoel geven. Als moeder stond ze altijd voor me klaar. Ze kookte voor me, deed de was en heeft me altijd liefde gegeven.

Toen mijn zusje een halfjaar geleden ging trouwen en uit huis ging, ben ik bij haar en mijn zwager gaan wonen in Zwolle. Zij studeren allebei en mijn zwager werkt daarnaast. Ze hebben een goede invloed op mij en steunen me veel. Ik heb goed contact met mijn moeder. Elk weekend ga ik naar huis, dat vind ik ook leuk voor mijn broertje van twaalf. Ook voetbal ik in Raalte, zowel in de zaal als op het veld. Voetbal is mijn grote hobby.

Het verschil

Ik heb het nu heel goed, mijn leven staat weer op de rails. Dat heb ik echt aan Bas te danken. Zonder hem was ik in het criminele circuit beland. Een maatje is heel belangrijk en kan het verschil maken als je in de put zit. Maatje op Maat deugt. Ik denk dat er veel jongeren zijn die problemen hebben, maar er niet over praten. Als Maatje op Maat meer bekend zou zijn, kunnen er meer studenten baat bij hebben. Ik studeer nu in Deventer, hbo Commerciële Economie.

Dat is wel een verschil met mbo, ik moet meer zelfstandig werken. Het liefst wil ik later een eigen bedrijf hebben, maar ik weet nog niet waarin. Veel Turkse jongens willen snel geld verdienen en vinden school niet belangrijk. Hoewel ik er niet met mijn vrienden over praat, denk ik dat mijn vrienden diep in hun hart ook wel een opleiding en structuur willen.

Nawoord

“Vertel over je leven, waarom je maatje bent of waarom je een maatje hebt. Maar vertel vooral wat je wilt vertellen. Ik luister en stel af en toe een vraag.” Met deze woorden begon ik de gesprekken met maatjes en leerlingen. En na deze woorden zijn veel verhalen mij toevertrouwd. Elke keer was ik verwonderd en voelde ik de kracht van de mens om te (over)leven en om de ervaringen uit het leven te delen. Veel verhalen ontroerden me; maakten me blij, verdrietig of boos. Ik voel me bevoorrecht dat ik deze verhalen mocht horen en dat ik ze mocht opschrijven. Alle gesprekken en mijn eigen ervaringen als maatje hebben mij een rijker persoon gemaakt. Met dit boek wil ik mijn rijkdom delen.

Mathilde van der Veen

Dankwoord

Dit boek ademt de geest van menselijke betrokkenheid. De geest van de vrijwilligers die ik tegenkom, siert de samenleving. Ik heb respect voor de betrokken burgers die zich vrijwillig inzetten om de samenleving beter leefbaar te maken.

Met dit in gedachten gaat mijn dank uit naar iedereen die direct en indirect heeft meegewerkt aan dit boek en naar alle maatjes van Maatje op Maat voor hun betrokkenheid en medewerking. Mijn bijzondere dank gaat uit naar de maatjes en deelnemers die hun verhaal wilden delen.

Mathilde van der Veen (maatje) nam de interviews en het schrijfwerk voor haar rekening. Pierre Pinkse (directeur) verzorgde de fotografie en Christiaan Dollen (student) gaf het boek vorm. Ik ben zeer dankbaar voor hun spontaniteit, energie en vakmanschap om samen dit boek te creëren.

Nabil Sahhar
Coördinator Maatje op Maat

Colofon

Redactie	Joyce Bredenoort-Middelkamp, Christiaan Dollen, Pierre Pinkse, Nabil Sahhar, Mathilde van der Veen
Tekst	Mathilde van der Veen
Eindredactie	Willem Zuethoff
Vormgeving	Christiaan Dollen, student Landstede Vormgeving & Entertainment
Fotografie	Pierre Pinkse, Fotografie Pierre Pinkse
Drukwerk	Totdrukwerk, Apeldoorn
Copyright	Het copyright van deze uitgave ligt bij Landstede
ISBN	978-90-9025040-3, 1 ^e druk, januari 2010
meer informatie	Nabil Sahhar, nsahhar@landstede.nl, 06-46254938

De redactie bedankt alle mensen die hebben meegewerkt aan de totstandkoming van dit boek.

